Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШОАТТА, 10 май, 1975 шу. • № 56 (5501). • Мах 2 кеп.

СОВЕТСКИ ХАЛКЪА КАРАГІДАЬННА СИЙЛАХЬ-ДОККХА ГІУЛАКХ

(ДІахододар. Долалур № 55 йолча «Сердало» тІа).

ТІема ветераний шерагІа къамаьл де дош лу Советски Союза Турпала, Лихачева шерагІча автозавода болхлочоа **В. С. Терещенкона.** Ха дІаяхарца, аьлар цо, диплургдоаца ди 1945 шера 9 май дІагаьна ме доал деррига дунеша къаьгагІа хьалхашка отт, вай парте ЦК Генеральни секретара Леонид Ильич Брежнева ший къаьгтача къамаьлаца селла чІоагІа дог айденна белгалъяьккхача советски халкъа Коталон боккха лоархІам. Цун дешаш тІем тІа хиннача хІарагенна, хІара советски сага гарга а кхетадеш а да.

В. С. Терещенкос лоацца дийцар ший тІема наькъах. Цо моаршал кхайкадир советски нахаца цхьана фронташка, Сопротивление Низашца болаш котало бахьан тІом беш хиннача берригача нахага.

Болхлочо-маьшнаш хьаечо аьлар, советски наха йизза могаю машар лорабара, социализман коммунизман гІулакх чІоагІдара, дегІадоваладара, къахьегамхой хьал-торо тоаяра тІаерзаяь йола КПСС арахьара политика. Вай дунеи халкъашта юкъерча позицей чІоагІал, аьлар оратора, эггара хьалха белгалйоалаш я халкъа боахам дегІабоалабарца. Болхлой класс колхозхошцеи интеллигенцецеи цхьана масса а оагІорахьара мехка экономически оборонни низ чІоагІбе гІерт.

Халкъа юкъарча гІулакхаца дакъа лоаш москвичаша а, аьлар В. С. Терещенкос. Уж берригаш а чІоагІа дегаш айденна Коталон 30 шу дизарга кийчлуш хилар. Къахьегама коллективашка планаш ханал хьалха кхоачашъяра тІехьа шерра социалистически яхь йоаржайир. ТІем тІа дакъа лоацаш хиннараш къаьстта чІоагІа хьинар айдаь, фронте санна къахьегаш хилар укх деношка. Дика хьаллаьцар гхо къонача тІехьено. Къонача москвичий инициативагІа берригача мехка кагирхой хилар шоашта а котало бахьан вахар дІаденнараштa а хьалхара болх беш.

Автозавода коллектива, берригача москвичий шерагІа дош делар болхлочо Москверча къахьегамхоша дІахо йодача хана а коммунизм хьалъяра гІулакха кхы а дукхагІа шоашкара доагІар дергхиларах, шоай мугІараш кхы а айхагІа коммунистий Сийлахь-йоккхача партена гонахьа кхотадергхиларах, баха ма-боагІара КПСС XXV съезда накъагІоргхиларах.

Трибуна тІа воал партизански боламе хьинаре дакъа лаьцарех вола, Советски Союза шозза Турпал **А. Ф. Федоров.** ЧІоагІа дог тохалуш шуца цхьана ладийгІар аз, аьлар цо, Леонид Ильич Брежнев къаьгга а дег чу дужаш а даьча къамаьлага. Сона къаьстта дег чу дувшаш дар цо тІемахоех-ветеранех, партизанех, подпольщикех аьнна дІайха, хоза дешаш.

А. Ф. Федорова кердадаькхар, моастагІчун тыле хиина къовсам дог-уйла мел чІоагІа я хьажара тохкам хиннилга. Цига, фронта линена бІаьш километраш дехьа, патриотизмах интернационализмах, халкъий ленински доттагІалах, Ленина гІулакха, Октябра гІулакха тешаме хилар санна дола боккха чулоацам бола дешаш къаьстта болча бустамна дустар. Партизанашеи подпольщикашеи дизза кхоачашдир Даьхенна - Нанна хьалхашка дола шоай декхар.

Сийлахь - боккхача Дай-мехка тІема историена,—йоахар дІахо оратора, — дукха партизански турпале операцеш дІаязъяьй. Царна юкъе къаьстта белгалъяраш — моастагІчун кІоаргача тыле гІолла яь денале рейдаш я.

Уж рейдаш тІема лоархІам болаш хинна ца Іеш, боккха политически лоархІам болаш а яр. Ди тохаш санна сиха кхоачар юртара юрта, городера городе: партизански бІу боагІа яха хоам. Беха, дІа-хьа удар фашисташ, оккупанташца къовсам лоаттабе гІотташ дар халкъ, кастта моастагІа эшаваь котало йоаккхаргхиларах бола тешам чІоагІлора.

Корта кІайбенна волча партизански командира шийгареи ший новкъосташкареи дІайха салам - моаршал делар москвичашта: «Шун безам бахьан, йоакхо бахьан, цхьан дезала вежарашха сийрда уйла хиларах» Ший Іомехкадеш долча тІемашкеи миллионаш нах боабеши кхаьчар вайга котало, аьлар цо. Вай сийдеш дагакхоаб байнараш. Партеи пачхьалкхенои йизза йоакхо ю Даьй-мехка тІема инвалидий, байнарий дезалий. Партизанашеи подпольщикашеи хиннараш та юкъе дукккхабараш тахан юха а коммунизм хьалъеча хьалха латташ ба. Йаьхий опыт, шоай дегай еррига йовхал тел цар кагирхошта — вай дега ондалойта, вай хургдолча ноахалга.

Тхона тІема ветеранашта, дика хов мел боккха мах бенна баьккхаб машар, цудухьа дерригача дег тІара дІаях оаха, Коммунистически партеи Советски правительствеи чурен доазол арахьарен политика дега йовхалца хьаллоацаш да тхо, оаха дег тІара баркал оал ленински Центральни Комитета Политбюрона, КПСС ЦК Генеральни секретара — тхоай тІема новкъоста Леонид Ильич Брежневна халкъашта юкъера машари дІа-хьа гІулакхаш деладари чІоагІдара кІаьд ца луш цо беча балхах. Тхо чІоагІа тешам бенна да, деррига советски халкъо даха ма-доагІара накъадахара кийчо еча аргІанарча XXV съезда машареи коммунизман сийлахь-доккха гІулакх котдалар бахьан лоаттабеча къовсаме керда горизонташ хьелларгхиларах.

Къамаьл ду тІема шерий къахьегама ветерана, КПСС ЦК члена, Социалистически Къахьегама Турпала, «Уралмашзавода» зуборезчиний бригадира **А. И. Храмцова.** Сийлахь - боккхача Даьй-мехка тІема шерашка халкъа къахьегама коталонах дийцар цо.

Цу бирсача шерашка низ бола арсенал, тІема техникеи, герзеи, тІема кхоачамеи пхьоале а хинна дІаэттар Урал. Мехко луш хиннача тІема ерригача продукцех 40 процент лора цо.

Къахьегама ветерана кердадаьккхар, болхлой хьалхленца Урале къаьстта йола добровольчески танкови корпус вІашагІтеха хинна хилар. Цунна лаьрхІа деррига — танкагареи йоккхача топагареи дІадоладенна танкиста обмундированега кхаччалца шоай къахьегама сбережених планал совгІа уральцаша кийчдаь хилар. Цу бирсача шерашка къаьстта чІоагІа белгалдаьлар советски болхлочох доакха дикагІа дола гІулакхаш — партенеи халкъаи боарам боацаш тешаме, къонахчал долаш, денал долаш, цІаккха ца хиннача тайпара къахьегамца безам болаш, дег тІара къахетам болаш камаьршеи хилар. ТІом чакхбаьнначул тІехьагІа уж дика гІулакхаш дІахо а дегІаихар.

Са, аьлар А. И. Храмцова, дог чІоагІа тохадалийтар вай болхлой класса хьакъехьа Леонид Ильич Брежнева тахан аьннача дешаша. тІом чакхбаьнначул тІехьагІа мохк дегІаккхувлача хиннача, коммунизмага долхаш хьалхашка латта перспективни декхараш кхоачашдеча болча цун лоархІама боккха мах баро.

Ноахаленгара ноахаленга кхоачаргья тІема бирса тохкамаш даьча шерашка герз бе а доаллаш Советски Даьхе лораяьрий, из герз хьадеш хиннарий, танкаши самолеташи хьаеш хиннарий, пхоршашта лаьрхІа болат доаладеш хиннарий сийле. Кхы а дукха итташ шераш дІаухаргда, цхьабакъда цІаккха соцаргьяц вай халкъа къонахчали денали хестадеш ека гимн. Цунна къахьегамеи тІем тІеи карагІдаьннача доккхача хІаман эстафета даим яхаргья!

Дог тийша а долаш ях вай, воай деррига декхараш толаме кхоачашдергда вай, хІана аьлча вай я ленински Коммунистически парти, цунна фуннагІа а дулургда вай халкъа!

Тха бригадо, аьлар оратора ший къамаьл чакхдоалаш, ший пятилетка ялх бутт хьалхагІа кхоачашъяьй. ХІанз парте XXV съезда даха ма-доагІара чакъадаха кийчлуш да тхо. Лоацца аьлча, вахаро хьахьожх, тІем тІа санна, иштта къахьегаме а уральцех теша мегаргволга!

Ашара мукъамаша ийса гІа боахаш зале хьачубоагІа бІун деррига тайпай викалаш. Царна хьалха ва 25 Советски Союза Турпал. Торжественни собране дакъа лоацарашка моаршал тел СССР Герзашцарча Низий викалаша.

Къамаьл де дош лу подполковника **В. А. Игнатовна.** Дешаша дІаювца хала да, аьлар эсара, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л И Брежнева даьча къамаьло цІаккха дег чура а яргйоацаш чуйоссаяь уйла. Вайна массаза а дагадоагІа, Леонид Ильич ше коталонаш йоахача Советски Эскара мугІарашта юкъе а волаш Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІема халачеи бирсачеи наькъашка гІолла чакхваьлча хилар. Цудухьа цу дег чу дужаш долча къамаьлацарча хІара дешо къаьстта а тохадолийт дог, вай дегаша чІоагІа къоабалдеш тІаэц из.

Подполковника хьакхайкадир, тІема цІера юкъе советски тІемахоша караийца турпал тІема традицеш цІаккха а запасе гІорг ца хилар. Уж дІакара кийцай Даьхе лораерий хІанзарча ноахало кІал а этта Сийлахь - боккхача Дай-мехка тІема турпалаш лийтача тІема байракхашца цхьана. Салтечунгара маршалга кхаччалца волча хІара вай тІемахочо ший сийлахьа декхар лоархІ уж традицеш лораярахи алсамъякарахи.

Герзашцарча Низий викало белгалдаьккхар, эскареи флотеи керттера беркат., керттера низ тІема шерашка а санна, нах хилар. Лични состава дикача морально - политически гІулакхех. тІема говзалах, кхетама герз лелале цунна хьарах, эскара подразделенеши доакъоши дакхха хІама доьвцаш дика вІаштІехьдаьнна хиларах, тІема кадрай бІуна доал дара говзал хиларах — цу берригача хІамаех латт мехка Герзашцарча Низий тІема кийчо дика хургхиларах бола тешам.

Советски тІемахой чІоагІагІа дола моральни дог-уйла духдувла, цІаккха а лакъаргбоаца хьаст хила а хиннаб ба а ба, хург а ба легІйоалача марксизма - ленинизма идеяшта уж тешаме хилар, партенеи халкъаи уж боарам боацаш чІоагІа мутІахьа хилар.

Тхона, тІемахошта, хьакхайкадир подполковника, эггара керттера приказ санна ек халкъа маьрша къахьегам, мехка кхерамзле тешшаме лорае еза яха парте указани. Из бахьан долаш тІагІерттa тІема гІулакхаш Іомалеш къахьег эскареи флотеи дерригача довкъошеи соединенешеи «Хьаштдолча минуте — тІема кийча хилар!» — ишта я Герзашцарча Низий лични состава вахарен тІема дешареи девиз, — сийлахь-йоккхача Коталон 30 шу дизара тхо накъадаькха девиз.

Ший къамаьл чакхдоалаш В. А. Игнатова аьлар: оаха, тІема декхар тІалаттача наха, боарам боацаш чІоагІа доккхал ду вай халкъа карагІдувларех а царца тхоай дакъа хиларах а.

Диплургдоацача укх сахьата Герзашцарча Низий берригача тІемахой цІерагІа оаха дош лу КПСС Центральни Комитетаи Советски правительствашеи, хьаштдолча минуте парти кхайкачи, вежарашка долча социалистически мехкий тІемахошца цхьана терз бе а делла социализмана карагІдаьнна исторически хІамаш лораде дІаотта тхоаш кийча хиларах.

Мукъаба сона дег тІара доагІа дешаш беза дув санна дІахкхайкаде:

Нана Даьхе! Хьа къонгашсалтий массаза а тІема посте латт. Хьо тоаялари хьа иразни лорадар духьа цар шоай деррига низаш, хІаьта нагахьа санна эшаргхуле — вахар а дІалургда.

Дукха безача Дай-мехка сий, паргІато, кортамукъале лораяьча советски тІемахошта хоастам хилба!

Хоастам хилба! — цхьан багара доагІаш санна йоах тІемахоша.

Вай турпалча халкъа — коммунизм хьалъеш доаллачоа — хоастам хилба!

Хоастам хилба! — цхьатарра тІехьа оал цар.

Ленински Коммунистически партенеи цун Центральни Комитетаи хоастам хилба!

Хоастам хилба! — хьаллоаца тІемахой мугІараша.

Собране дакъа лоацараша дІаьхдаь тІоараш а детташ моаршал тел Герзашцарча Низий викалашка.

Советски Эскареи ТІема-Форда Флотеи тІемахой цІерагІа моаршал луча дакъа лаьцараша собране президиумага дІаделар советски тІемахочун

(ДІахододар 2-ча оагІо тІа).

СОВЕТСКИ СОЮЗА ТУРПАЛАШТЕИ СЛАВА КХАЬ СТЕПЕНА ОРДЕНИЯ КАВАЛЕРАШТЕИ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Къахьегама фронте даьха толамаш бахьан долаш, оборонно-массови балхацеи хьалкхувш йоагІача ноахала тІема-патриотически кхетам лучеи хьинаре дакъа лацаь бахьан долаш, Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІем тІа советски халкъо Котало яьккха 30 шу дизарца дувзаденна Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Советски Союза Турпалаштеи Слава кхаь степена ордений кавалераштеи:

АБРАМОВ Шетнель Семеновича.

АЛЕЙНИКОВ Александр Георгиевича.

БОЛТАЕВ Георгий Семеновича,

ЕРМОЛАЕВ Владимир Ивановича,

ИОДИС Алексей Дмитриевича.

ИДРИСОВ Абухьажийна.

КАЛАШНИКОВ Прокофий Яковлевича,

КАРАЕВ Александр Акимовича,

КРУТОВ Петр Максимовича,

РЫХЛИН Николай Владиславовича.

СЕРГЕЕВ Иван Федоровича,

СУРМАЧ Михаил Михайловича,

ВАГАНОВ Александр Ивановича,

ДУДИН Николай Михайловича,

ШИЛО Андрей Ефимовича.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный, 1975 ш. 8 май.

ЭСКАРЕ ГІУЛАКХ ДЕШ БОЛЧА НАХА НОХЧ - ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ - ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

ТІема - патриотически оборонно - массови балхаца хьинаре дакъа лацар бахьан долаш а советски халкъо фашистски Германи эша а еш яьккхача Коталон 30 шу дизарца дувзаденна а Нохч - ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамоташ лойла эскаре гІулакх деш болча наха:

Беляев Иван Дмитриевича;

Елагин Петр Михайловича;

Зайцев Анатолий Никитовича;

Козлов Владимир Николаевича;

Корниевский Василий Ивановича;

Кротов Михаил Павловича;

Лепешкин Алексей Ивановича;

Моргун Иван Яковлевича;

Негован Гойко Иововича;

Тюмев Александр Георгиевича;

Тарасов Гавриил Евсеевича;

Хитров Федор Григорьевича.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный, 1975 ш. 4 май.

КХЫ А ДИКАГІА КЪАХЬЕГА ДОШ ДЕЛАР

ИйслагІча пятилетка лоархІаме гІишло — Нохч-ГІалгІай цементни завод хьалъеча къаьстта белгалбаьннача болхлошта правительственни совгІаташ луш доккха цІей хилар самардийнахьа цу предприяте.

Делкъа ха я. Зале хьачубувл кийчбенна а спецовкаш юехаш а бола болхлой. Дуккхачар новкхош тІа леп орденаш, медалаш, социалистически яхье котбувларах тийнна значокаш.

Торжественни собрани хьаелл КПСС Шалински райкома хьалхарча секретара А. Ч. Осмаева. Ех Советски Союза Пачхьалкхен гимн. Цул тІехьагІа гулбеннараша безаме тІаэц КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретара С. С. Апряткина дезача цІейца шоаш даькъал бувцар.

Къамаьла юкъе нов. С. С. Апряткина белгалдаьккхар завод хьалъе берригача мехко новкъостал даь хилар. пхийттнел совгІча къамий викалаша укхаза болх баь хилар. Ший къамаьл чакхдоалаш ораторо гулбеннараш тІахьийхар вай хьамсара Даьхе кхы а йІаьхийгІа хилийтара дикагІа къахьега, КПСС XXV съезда кердача къахьегама толамашца накъабаха.

...Сцена тІа хьатІавоал Къахьегама ЦІеча Байракха орденна кавалер, слесарий-монтажникий бригадир Д. Я. Бабоченко. Цунна лу Даьхен эггара дезагІа дола совгІат — Ленина орден.

Октябрьски революце орден елар штукатура-маляра Орзимова Яхийна, плотникий бригадира А. А. Плотниковна. Къахьегама ЦІеча Байракха орден елар бульдозера машиниста В. Бондаренкона, гусеничи крана машиниста А. Висковна, шофера Х. Джамбековна, иштта кхычарна а.

ТІехдика къахьийгад завод хьалъеча слесарий-монтажникий бригадира Н. Безведерне, шофера А. Маaева, электромонтажника В. Швецова, цар новкъосташа. Царна елар «Знак Почета» яха орденаш.

Ткъаь итт совгІача сага III степена Къахьегама Сийлен орденаш елар: плотника-бетонщика Н. Абубакаровна, электромонтера И. Журавеля, монтажника А. Кравцовна, иштта кхычарна а.

«За трудовую доблесть» яха медалаш елар Б. Аскеровна — гусеничи трактора машиниста, С. Лавриненкона — слесарий бригадира. кхычарна а.

Шоай къахьегама боккха мах барах партена, правительствана шоашкара а шоай новкъосташкара а дег тІара баркал оал Д. Бабоченкос, А. Плотникова, Х. Джамбекова. Ударни къахьегаш накъабаха дош лу цар вай парте XXV съезда. **В. ЕФИМОВ.**

Новкъоста Л. И. БРЕЖНЕВА къамаьл

Деза дай-мехкахой!

Деза фронтовикаш!

Доазол дехьара хьамсара хььший!

Укх дезача деношка бипшлургбоаца 1945 шерара май дег чу латташ ва хІара советски саг. хІара дезал, деррига вай халкъ. Цу хана бІаьхеи унзарен тІом баьчул тІехьагІа хала баьккхача машара иваз дайзача вай халкъа айденна хинна дог цІаьккха юха а айденнача хьсапе да вай.

Вайна тІом эшаш бацар. Цхьабакъда из болабеннач ул тІехьагІа вай халкъ къонахчал долаш, са дехка тоссаделар агрессорех.

Унзаре тІема машин тІалаьллар вайна духьала гитлеровцаша. Е боарам а, цІи а йоалача къаьсттача къизалца тІабаьржаб уж Советски Союза. Дий шу гарггача хана тата дижанзаш шоай диралга диллача бІарга ца дайнача тайпара долча тІемий. шинна з оагІорахьара дакъа лоацаш миллионаш салтий хиннача тІемий.

Советски герза цІаккха а йоаргйоаца сийле яьккхар Москвана юхе гІаьрахой эскараш дохадаро, Ленинграда оборонo, турпалча сталинградски эпопея, Кавказ бахьан долаш баьча тІемо, Курско-Орловски дуге хиннача боарам боацаш боккхача тІемо, Корсунь-Шевченковски операце, коталонца Берлина яьча штурмо. тІемий историена даим юкъе гІоргйолча дукккхача кхыча йоккхийча операцеша.

Къаьстта халача тохкамех чакх а баьнна, советски наха лорадир Даьхен сийи кортамукъален, кІалхардаьхар Октябра карагІдаьннараш, васкет а даь Ленина вайна тІаділла гІулакх.

Советски халкъа турпалча къовсамо овлангара деиз хийцар дунен шоллагІча тІема лелам. Цига — вІашка деча довваша дІалаьцавр Атлантикера Тайжача океанага кхаччалца, Грецланде шангара африкански яьссаленашка кхаччалца йола Іалаьмате шера аренаш, цхьабакъда тІема керттера кхуврч а хинна дІаэттар советско-германски фронт яр. Ма-дарра аьлча укхаза къестайора советски халкъа кхелаш меттел, дерригача адамий кхелаш а.

ХІанзара цІей — из да фашизмана духьала баьча сийлахь-боккхача тІем тІа дакъа мел лаьцарий цІей.

Из гуччахьа бІаргагор да укхаза, вай торжественни собране, дукккхача мехкий Іалаьмате дукха партийни, пачхьалкхений, тІема, обществении делегацеш хилар. Советски наха дег тІара даькъала буву доккха, деррига халкъа юкъара цІей долча дийнахьа вай дегаш айдалари гІалдахари вайца цхьана декъар духьа укхаза баьхка доазол дехьара воай хьаьший.

Вай дег тІара даькъала ювц укх зале йола вежарашха долча социалистически мехкий — Болгаре Халкъа Республика, Венгерски Халкъа Республика, Вьетнама Демократически Республика, Германски Демократически Республика, Корейски Халкъа-Демократически Республика, Куба Республика, Монгольски Халкъа Республика, Польски Халкъа Республика, Румыне Социалистически Республика, Чехословацки Социалистически Республика, Югославе Социалистически Федеративни Республика делегацеш.

Даькъала буву вай антигитлеровски коалице мехкашкара — Великобританера, Америка ВІашагІкхийттача Штаташкара, Франгера хьамсара хьаьший. Укх таханарча дийнахьа вайна хозахет гитлеровски агрессорашта а Іазапхошта а духьала лоаттабаьча къовсамга гІоллара воай тІема соратникаш воайцига бІаргагуш.

Коммунисташ керте лаьттача Югославе Халкъа-кортамукъален эскаро къонахчал долаш лоаттабаь къовсам, Польшан Чехословакен патриоташа вІашагІдехкача эскарийн соединенейн денале гІулакхаш, Словаке, Румыне, Болгаре хинна халкъа восстанеш, албански халкъо лоаттабаь кортамукъален къовсам, Духьален болам, Франце, Итале, кхыча мехкашка партизански отрядаша чакхдаьха гІулакхаш, моастагІчун бІене лоаттабаь антифашистски подполья къовсам — уж деррига хІамаш бухсоцича кхаьчача Европа карта тІара ІажагІа мІад Іоьккха низ бола цхьа тоатол а хинна вІашагІкхийтар советски халкъа къовсамца.

Фашизм йохаяро кІоаргга лер йитай дукккхача халкъий вахаре, хийцад дунен сибат.

Фашистски Іазапах мукъадаьхад итташ мехкаш. юха оттаьй цар шоай кортамукъале.

Польша, Чехословаке, Югославе, Болгареи, Венгреи Румыне а Албане а, Германски Демократически Республика халкъий, Китая, Вьетнама, Къилбаседехьарча Корея халкъий торо хиннай социалистически хьисапе дегІаахара никъ харжа. Хьахиннай дунен социализма система. Кердача законех дегІаахa доладеннад дунен халкъашта юкъера вахар.

Прогрессивни демократически, машар безача низий позицеш чІоагІъеннай дерригача дунен тІа, Массе метте чІоагІденнад коммунистически партей сийи политически влияни. Демократи бахьан долаш, къахьегамхой материальни торо тоаяр духьа лоаттабеча къовсаме керда толамаш даьхад болхлой боламо. ТІом чакхбаьннача хьалхарча шерашке а деиз чІоагІъелар колониальни империш йохара, колониализм хІалак хиларца чакхъяьнна процесс.

XX бІаьшерене шозза лаьттаб вай мохк дунен сибата доккхий хувцамаш деча хьалха.

Ишта хиннад адамле кердача исторически заман. чу йоларах Октябро хоам баьча 1917 шера. Ишта хиннад Советски Союзо хоадамболлаш дола дакъа а лоацаш фашизм йохаяро ерригача планете гІолла дІаяьржача социально-политически хувцамий низ бола талгІи айяьча дерригача дунен тІара машара низаш чІоагІдаларга кхоачаваьча 1945 шера.

Цудухьа кхы а доккхагІа, кхы а сийлехьа долаш дерригача дуненна хьалхашка хьаотт Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІем тІа советски халкъа карагІдаьнна денале гІулакх. Из денале гІулакх историена юкъедахад, цІаккха а диплургдац.

Новкъостий! Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІем тІа латаш яьккха котало — из я вай турпалча болхлой класса, колхозни ахархой, вай интеллигенце котало, дукккхача къамех латтача дерригача советски халкъа котало. Из я Советски Эскара, револююце хьацаьча, парте хьалкхедаьча, халкъаца айхха дувзаденна долча эскара котало. Из я советски тІема Іилма, бІун дерригача тайпай тІема говзала, халкъа юкъера хьабаьннача советски полководций говзала котало.

ТІема наькъашка дукха хІамаш ла дийзад · советски халкъа. Дог лозадеш тІехьашка дувлар. Халданза даь дира тІемаш. Деношка, бетташка, шерашка Іоажала лалла хилар. ЙІаьххача хана, са кхоачадеш — Іан шелалагІеи ахкан йовхалагІеи, гуразьа дІаьхденна делхача догІанна кІал а бІаьстав юххье колдала гІолла а даь наькъаш.

ХІанз, ткъаь итт шу дІадаьнача хана, дагаух салтечов доагІача даькъа кхаьчараш, цкъаза кхыметтел дог а тешац уж деррига хІамаш хиннад, уж ла могаргдар аьлча...

Лайнад. Долла хІама лайнад, доллача хІамах чакхдаьннад, кот а даьннад, фашистски агрессор вохаваьв.

Цу шерашка пхорчашта, снарядашта, бомбашта кІалъэтта мел дийннараш шоай вахар дІадала кийча болаш хиннаб, вай дукха еза Даьхе яькачахь, вай халкъ паргІатеи ираз долаши хилчахь кхы хІама дага ца доаллаш.

Хала хиннаб коталонга бодаенникъ. Дукха байнаб цу наькъа тІа. Цудухьа тахан вайна эггара хьалха дег чу ух фронтера юха ца берзаш бисараш. шоай даьй лаьтта, социализма даьхе лораеш байнараш.

Хано. тІема шерашта вай гаьна а доакаш, йиш хулийт вахар бахьан долаш, дукха езача Даьхен паргІато, кортамукъале, сий бахьан долаш, социализм бахьан долаш Іоажал шоашта тІайийцача тІемахошта карагІдаьннача цІаккха лергдоацача деналеча гІулакха кІоаргагІеи биззагІеи мах бе. Уж хила а хиннаб, хург а ба вайна — вай дегашкеи вай гІулакхашкеи. ХьалгІоаттарна сий дергда вай лийгача турпалий.

ТІема ветеранашка тахан йист хулаш, вай безам ба са: оаш сийленца кхоачашдаьча мехка хьалхашкара, партена хьалхашкера, историена хьалхашкара шоай декхар. Нана Даьхено баркал оал шоана. Шун цІераш даим юсаргйолаш дІаязъяьй советски халкъа карагІдаьннача турпалча гІулакхий летописа юкъе.

Даим юсаргйолаш цу летописа юкъе дІаязъяьй хана дІалийцача лаьттаех фашистски гІаьрахошта жожагІате яьча турпалча партизаний цІераш а. ХІаьта тахан дІабахача тІем тІа халкъа бокъонца хиннача оамала сийрдагІча символех цаІ санна вайна хьалхашка хьаотт советски партизана къонахчала образ.

Халкъа тІема оамал къаьсттача низаца хьагучаьлар вайна котало Іалашъяьча фронтеи тылеи хададргйоацача, болат санна чІоагІача цхьоагІонгара. Лоацпача хана эзараш заводаши фабрикаши мехка малхбоаленгахьа дІаяхьар мехка оборонни низ чІоагІа лоаттабара Іалаьмате боккхача лоархІаме дола къахьегама денале гІулакх дар. Цхьаккха хало ца къовсаш долла хІама даьд тылерча къахьегамхоша эскара толашагІдола герз далар духьа, салтечоа ювха а яа а хІама лоаттаяра, берригача халкъа боахамо хаддаза болх белга Іалашдар духьа. Сага торонний цхьаккха боарам бац аьнна хеталуш, селлара чІоагІа къахьийгад тІема хана. ХІаьта цунца дувзаденна къаьстта бувца безам ба са фронте бахача маІача наьха балхах доккхагІдола дакъа шоашта дІатІайийца вай башха дика кхалнах.

Даьхенна цІаккха а диплургдац тылерча хьинар долча къахьегамхоша юкъара котало йоаккхача лаьца дакъа.

Новкъостий! Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІема шерашка советски халкъа карагІдаьнна доккха хІама коммунистий парте чакхдоахача дукха оагІош йолча. хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тІадерзадаьча гІулакхех дІакъовстале йиш йолаш даъ. ТІема эггара лакхера политически стратегически кулгалдеш хинна штаб яр цун Центральни Комитет. Духхьал парти яр итташ миллионаш нах вІашагІбийттари кхотабаьри, цар хьинар, цар лоІам, цар гІулакхаш лаьрхІар кхоачашдара — Коталонга кхачара тІадерзадаьр. ТІемо цІаькха а кхы цІаькха а бакъдаьд, партии халкъи цаІаш хилар, из йохалургйоаца цхьоагІо мелъе могаргдола низ боаиаш хилар.

Деза новкъостий- ТІа-тІа кІезиглу вайна юкъе Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІем тІа дакъа лоацаш хиннараш, цар гІулакхех, царна карагІдийннарех легендаш хул. халкъа уйлани халкъа деген цхьа дакъа а хулаш дІаувтт уж. Исторически тІема ветеранаш лархІар, цар йоакхо яр — из вай вахара моральни закон, Іэьалэлэ органашта а хІара гражданина а закон да. Шоай даьйи ноанойи турпал гІулакхаш дизза хьалъэца, шоашка тьлеина эстафета сийленца дІаяхьа хьакъ долаш хила деза керда ноахалаш.

Фашизм эша а я яьккхача коталоно вай халкъага йиш хІлийтар тІемо яь човнаш лоацпача ханашка ерзае меттел. мехка экономически потенциал, арахеца халкъа боахама продукци дукккхазза алсамъяккха а. Укх таханарча дийнахьа дог тийша ала йиш я. вай мехка промышленность а цун юрта боахам а чІоагІача ларда тІа а латт. толаме дегІа а ух. ХІаьта цунца цхьана дукха а дикагІа баха баьннаб советски нах.

Ишта да хІанз, новкъостий, ишта хургда из дІахо а. Халкъа хьал-торо лакхъелга, советски сага вахар дІахо тоаделга — из ба вай парте политика цун XXIV съезде кердача низаца чІоагІбаь хувцалургбоача никъ.

БІарчча хьайийцача тІом дІабаьнначул тІехьагІа дІадахача ткъаь итт шера вай экономика а, халкъа культурни боарам а, вай общества деррига сибат а доккхача даькъе дикалгахьа хувцаденнад.

Юххера кхы а айхагІа хиннай болхлой класса, ахархой, интеллигенце цхьоагІо. Кхы а айхагІа хиннад вай мехкара деррига къамаши народносташи. советски халкъ кхотадалар.

Вайна дова воай низаш, воай торонаш, цудухьа бІубенна хьеж вай кхоаненга. Вай эскар — из машара эскар да.

Халкъий машари кхерамзлеи Іалашъелга мара кхыдола хІамаш лерхІаш дац из.

Вай низаш духдувла дийна хьаст хила а хиннаб, ба а ба, хург а ба — коммунистически идейность. ТІема хана вай низ бола герз хиннад парте баь боккха идейно-политически болх. Низ бола фактор я из тахан вайна хьалхашка латта чурен дунен халкъашта юкъерен Іалаьмате доккхий декхараш кхоачашдеча.

Шерал кІезигагІа ха йисай вай парте аргІанара XXV съезд хьаелла. Берригача коммунисташа, берригача советски наха уйла ю мехка вахарерча цу йоккхача событена даха доагІача тайпара фу даь накъагІоргдар-хьогІ яхаш. Парте тІахьехама хьинареча къахьегамца жоп а луш, укх шера вай халкъо толаме чакхйоаккх ийслагІа пятилетка.

Чакхдоалаш латт тІехьа тІадоагІача иттлагІча пхе шера плана заданеш оттаяра балхаш. Цхьабакъда парти кхы дІахо а хьеж, вай дегІаахара перспективай уйла ю.

Сел дукха шераш эшаргдац, дукха ха йоацпаш вай дог доахаш мара ца хинна декхараш советски халкъо практически кхоачашдара.

Аз тунах хІана дувц аьлча, вай беррига мохк — йоккха гІишло йоландаь. Советски наьха. эггара хьалха вай башха дикача кагирхой турпалерча къахьегамо торо лургья мехка малхбоаленера керда йоккха территореши Іалаьма рузкъаши карадерзаде. Даьхен карта тІа сийрда, паргІата, хоза керда предприятеши гооданш хьахургья. Вахаре дика дай а хинна дІаоттаргья, еррига юкъера а лакхера а образовани йолча нахах латтаргйола коммунизм хьалъерий керда ноахаленаш.

Бакъда ,новкъостий, мадаора аьлча доккхий декхараш да вайна хьалхашка латтараш. ДІахо йодача хана уж кхоачашдергдараш а вай кагирхой ба — тахан цехашкеи богадашкеи говзал лакхъераш, парташта хьалхашкеи студенчески аудиторешкеи багІараш, Советски Эскара мугІарашка гІулакх деш бараш.

Тха хьамсара кагийнахи мехкарийи, дагадоагІаш хилалаш: 40 шерашкара къона ноахале

(ДІахододар 2-ча оагІо тІа).

Новкъоста Л. И. БРЕЖНЕВА къамаьл

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема керттера халонаш шийбелажа тIа а йилла чакхъяьнна хилар. Шун вахари болхи даьй цIи йожаергйоацаш хила беза. Партин халкъи теш шох, шох дегаондале ю.

Новкъостий!

Социализм чIоагIъяр яхилта из цхьан ханна юкъара машар чIоагIбар яхилга а да.

Ткъаьн итт шу да советски халкъ машара хьалашка дахеи къахьеген. Ткъаьн итт шу да Европа машаре яха. Из — Iалаьмате доккха карагIдаьнна хIама, вай доккхал а деш ала йиш йолаш да, цу гIулакха юкъе вай ленински парте политико кIезига дакъа юкъедихьадаи аьнна.

Цу дерригача шерашка тIагIертта, кIаьд ца луш къовсам лоаттабаьб вай чIоагIа машар, паргIатон гIулакх, халкъий кортамукъален прогресси бахьан. Атта къовсам бацар из.

ТIема арешашкара кIур дIа ма баьллинге а дукхагIа агрессивни долча империалистически гIозарашца хьоабьча «шийлача тIема» духьалъотта дийзар вай. Социалистически мехкашта духьала тийш баьхаши провокацеши вIашагIъехкар, атомни жантаж яр, тIемо вай экономика лоашача юкъа мельярах пайда эцарга дог доахаш экономически блокадаш уттае гIертар — цу ерригача средствашца социализм чIоагIи ца яийта, дунен тIа цун влиянии ай ца яийта гIертар империализмана керте латтараш.

Цхьабакъда «шийла тIом» хьоабаьча реакце низаша лийрхIар кхоачашхиланзар. Социализм йохае а мелъе а гIортарах хIама хиланзар.

Варшавски договорон экономически новкъостал дIа-хьа дара Советон вIашагIтехача паччахьалкхений содружество дунен халкъашта юкъерча вахаре эгара низ болашагIа йола маьже а яь дIаоттайир социалистически солидарноста боккхача низо. Машара хьашташи халкъий кортамукъалеи лоаяра керттера фактор а хиина дIаэттар цун политика.

Халкъий кортамукъален болам Ленина санна принципиальнон лерргIен хьаллацаро, паргIато яьккхача мехкашца доттагIал чIоагIдаро, дерригача дунен коммунисташца, дерригача мехкий болхлой боламца вежарашха союз хиларо вай машара политика низ кхы а совбоах, дерригача дунен тIа цун влиянни сийи лакхду.

Кердача хьалашка буржуазни дунен кулгалхой а кхетаде болабеннаб «шийлача тIема» ханаш чакхъяьнналга, керда хьаькъал долашагIен реалистически политика эшилга. Машаре дахара вай деш дола тIахьехамаш шенхаштта хьаллоаш дукхача капиталистически мехкашка.

ТIехьарча шерашка кьча договорашех соглашенешех юридически чIоагIдаьд фашизм эшаяь яьккхача коталонна карагIдаьннараш, Европейски паччахьалкхенашта юкъера Америка ВIашагIкхийттача Штаташцей машаре гIулакхаш беркате дIа-хьа лелар дегIаахара торонаш хьа а яьй.

ТIема шерий опыто хьахьекхад, общественни системашта юкъерча башхалоно агрессеча духьала машари дунен халкъашта юкъера кхерамзлеи бахьан къовсам лоаттабу низаш вIашагIтоха новкъарле ца елга. ТIема шерашка вай гIулакхаш дIа-хьа леладаьд, тIом сихагIа чакхбаккхара духьа во а леладиязар. ХIана вай кхыдола, лоархIам кIезигагIа боаца, кхы а чоалхане дола декхар — дерригa дуне дохадеш дола керда хIама ца эккхийтара духьа гIулакхаш дIа-хьа леладелга тоадар — кхоачашдеш да.

Цхьаькха цхьа хIама диц ма дийта йиш яц вай, шоллагIа дерригача дунен тIом чакхбаьнначул тIехьагIа тIема цIераш Азен, Африкен, Гаргарча Малхбоаленен, Латински Америкен дукхазза йийнна хилар. Халкъаша паргIато яккхар цхьадолча гIозарашта ла ца магарах хьайнача цу тIемашка миллионаш бола нах байнаб. ДIахо а из тайпа хIана оттийта йиш йий? Яц, новкъостий, йиш яц!

[illegible] доакIарашта [illegible] болам боххе гIортарах хIама хургдоацаш. [illegible] интервенташтей цар уттабьярашта духьала лоаттабаьча къовсаме вьетнамски халкъо чьккха сийлахь-йоккха Котало.

Цу коталоно чакхбоаккх дукхача шерашка Вьетнама патриоташа лоаттабаь турпале къовсам. Къовсама тайп-тайпарча формаех — тIема, политически дипломатическиичох — цар говза пайда эцарах хьахинна хIама да из. Цунца цхьана из котало я социализма мехкий низ болча тIема солидарноста триумф.

Цо иштта хьагойт, дерригача дунен прогрессивни низий безами цар хьаллацари мел боккха морально - политически лоархIам болаш да.

Укх шазерча деношка вайна, советски наха, кердача демократически ларди тIа мохк меттаоттабеча Къулбехьен Вьетнама патриоташа доккхий толамаш дахар лов. Дерригача вошал леладеча Вьетнама халкъ къаман цхьоагIон, машареи социальни прогрессеи новкъа толамца дIахьалхашкахьа ахар лов вайна.

Иштта дега тоам а хулаш белгалдаккха мегаргда, Индо-китае тIема кхуврч дIабаккхаро дунен халкъашта юкъера хьал дIахо тоадара хьалаш хьаккоал аьнна. Цох пайда баргба дунен тIара кхоакам кIаьдбара, цунна цхьана, чхона кетиох, вай мехкан Америка ВIашагIкхийттача Штаташтан юкъера гIулакхаш кIаьддара а.

Машара тIехьа лоаттабу къовсам дIахо хьош ба, из саца а юкъагIа баккха а йиш йолаш бац. Тешшаме кхерамзе йолчен чIоагIа машар болчей хьалашка даха боккъо йолаш да хIара халкъ. Цхьаккха а юкъера доаккхилга хила йиш яц укказа!

Европа юкъарча совещане чакхдоаккхаш латт Европе чIоагIача машара лардаш, цу континента паччахьалкхенашта юкъера машареча, дикача лоалахой гIулакхий принципаши царна юкъе вIаши пайдане дола гIулакхаш леладара формаши белгалъю лоархIаме документаш оттаделга. Хетаргахьа, во хургдацар, нагахьа цу европейски опыта цу е кхыча формаех кхыча континентий паччахьалкхенаша а пайда ийцача.

ХIаьта, ма дерра аьлча, машар чIоагIбара тIа-тIа боккхагIча лоархIаме хулаш латт герзаш кийчдар сихделга соцадарах герз Iодилларах тIехьа лоаттабу къовсам.

Советски Союзон кхыча социалистически паччахьалкхенащех тIема дIаухийтар, державаша кийчо яр кIезигделга дукхача хана деназ хьа а дехаш чIоагIа низаш тIаухийташе а, дунен тIа дIахо хьош да дукхалга диллача ше санна довца герзашта кийчлулга сихдар.

Иштта гIулакхаца, цу тайпара герз Iоадар, цунна цхьана дукхха нах кIалакбер а долаш, тIа-тIа пайда боацача доалаш латт. Ракетно-ядерни тIом хьоабар агрессор ше хIалакхиларга ца вигача дарг-дацар, формага диллача тIема юкъе ца ээарашта а тIехьа кхыча дукхача мехкаштей халкъаштей хургдола Iалаьма-те доккхийча зенех па дийцача а. Кхетадеш да дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбелга дегIадоаладелгеи паччахьалкхений тIема потенциалаш хадданаа дукхагIа елгеи, герз тоадеш эргадоахилгеи Iоаделгеи йIаьххача хана цхьана тарде йиш йоацилга а.

Цудухьа герз Iодилларах дийцача доалаш дац гIулакх, паччахьалкхенаша тIема ю кийчонаш кIезигьярах хьадда соглашенеш ярга довла ха тIакхаьчай. Из да Советски Союз де гIертар.

Новкъостий! Вай парте лерргIен тIагIерттан лелаю машара политика бахьан долаш, дунен социализма низий чIоагIали влиянии дегIаярах керда дунен тIом хьоабара кхерам тIехьашка баьккхаб. ХIаьта вай де мел дезар деррига из тайпа кхерам юххе дахча ма барра дIабаккхара.

ДIабахача сийлахь-боккхача тIем тIа машара гIулакх бахьан леташ байнараш дага кхоабаш хиларо, халкъа хьалхашкарча бехктоккхамон декхарой декхарийла ду вай шозза дукхагIа хьицар тIадахийта вай парте политика дIаяхьа, лаьтта чIоагIа машар оттабара тIехьа къовсам лоаттабе. Советски Союзи кхыйола социалистически паччахьалкхенаши цу эгара сийдолашагIен эгара хиланза баргбоацаши болча къовсаме массаза а хьалхарча мугIарашка йолхаш хургья.

Деза доттагIий!

Коталон цIей — из вай тIема сийлен цIей хинна Iаш. Тахан вай дагара уйлаш къоабалъеш ба лаьттан ерригача континенташ тIа кортамукъали паргIатон бахьан, машаре вахар бахьан къувса бIаьш миллионаш.

Пурам да сона Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето, Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьарча Совета Президиумон Министрий Советон тIадиллаврах Коталон сийлахь - доккхача цIейца дег тIара беррига советски нахи доазол дехьара беррига вай доттагIийи даькъала бувца.

Оаха даькъала бувц тIема ветеранаш, турпала фронтовикаш, партизанаши подпольщикаши, шоаш ца кхобеш тыле къахьийгараш, ший хьацарцеи дийцеи коталон цIейс дог гIоздаьккха сахьат гарга кхоачадаь беррига а.

Оаха даькъала бувц йоккхаяь горонаши юрташи юха хьаяь, халкъа боахам юхаметтаоттабаь, тIом дIабаьнначул тIехьарча шерашка мохк культура, Iилма-техническии экономически прогресса кердача лакхаленашка баьккха бола беррига а.

Оаха даькъала бувц даьшкара хьайца къовсамей къахьегамей эстафета. коммунизм хьалъяра эстафета сийленца хьаяхьаш бола вай башха дика кагирхой.

Даькъала дувц советски наьха машаре къахьегам тешшаме лорабеш дола мехка ГерзашцIара Низаш.

Пурам да сона хIара дезал праз долаш хилар. мехка хIара къахьегамхо унахцIенеи толамаш доахаши хилар ловш ловча бакха. ХIаьта тIема ала цIаккха а цхы хьокха ма лолба вай лаьттах!

Сийле хийла советски халкъа. котдаьннача халкъа!

Яхийла Советски Союза Коммунистически парти — вай ерриrа коталонаш йоахилга вIаштIехьдоахари дог ураувттадерн!

Машар хилба дерригача дунен тIа!

Яхийла коммунизм!

СОВЕТСКИ ХАЛКЪА КАРАГIДАЬННА СИЙЛАХЬ-ДОККХА ГIУЛАКХ

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

— котало яьккхачун турпал образ хьаоттаеш дола памятник совгIат.

Къамаьл ду Жданова цIерагIча Ленинградски паччахьалкхен университета ректора, СССР Iилмай Академе членакорреспондента В. Б. Алесковске.

Вайна массанена а дег чу латт дегаш чIоагIа тохадолийташ йола йищлургйоаца е минуташ. ЦIаккха а дицлургдац Леонид Ильич Брежнева даь сийрда, дег чу дужаш дола къамаьл, тIемеи къахьегамеи ветеранаша даь башха-дика къамаьлаш, таханарча ерригача собране йозал, наькха дегаш айденна хьал.

Сай новкъосташца цхьана, аьлар цо, бIаьхеи халеи никъ бе бийзаб са хьамсарча мехка аренашка гIолла а цул тIехьагIа Венгре, Австре, Чехословаке а. Дукха хIамаш бIаргагои лаи дийзад цу шерашка, цхьабакъда дег чу эгара кIоаргагIа лер йитай Ленинградо. Даьхенна кхерам тIабессача хана ленинградцаш, деррига советски халкъ а санна, патриотически денал чIоагIа айденна, моастагIа вохаве цхьатарра ловш бар! БIаьш эзараш болча наха, бIарччача предприятей коллективаша шоаш фронте бахийтар дехар. Герз бе доллалург мел бараш халкъа ополченена юкъеухар. Оборонительни гIирсаш хьалдеча дийнахьа а бус а балхаш дора кхалнаха, боккхийча наха, бераша. Из дар Даьхенна, парте гIулакха мутIахьа хилар дог тешадеш хьахьоккхилга.

Боарам боацаш чIоагIа хала дар блокада 900 ди. Фашистий акхача гIулакхашта духьала латтар ленинградций лоIам, дег тIара патриотизм, питерски пролетарей революционни традицеш, марксизма - ленинизма идеяшта уж тешаме хилар. Ленина городе бахача наха болх а бора, тIом а бора, ба а бовра, кот а бувлар, йоаккхаргйолча коталонах боъонца дог тийша а болаш.

Коммунистически парте, цун Центральни Комитето лоарзагIа ца йоаккхаш дунен халкъашта юкъерча арене чакх а яьхай, чакх а йоах ленински политика. Машареи прогрессеи низаша «шийлача тIема» низашта еш йола низ бола наступлени а хинна дIаэттаб парте XXIV съездо кийчъяь машара Программа практически чакхъяьккхар духьа лоаттабу къовсам. Дунен халкъашта юкъера отношенеш дегIакхувлача лоархIамегIа а хинна дIаэттад кхохкам кIаьдбар. Цу даькъе доккхий хIамаш карагIдувл вай парте ленински Центральни Комитета, КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Леонид Ильич Брежнев керте латтача ЦК Политбюро.

Мехка ерригача интеллигенце цIерагIа оратора парте Центральни Комитетаи Советски правительстванеи дош делар, советски Iилмахоша шоай деррига низаш советски Iилма, культура дегIакхувлара дIалургхиларахи керда доккхий хIамаш карагIдувларца ленински парте XXV съезда накъагIоргхиларахи.

Трибуне хьалтIайоал шозза Социалистически Къахьегама Турпал, «12-гIа Октябрь» яхача Костромской областерча колхоза председатель П. А. Малинина.

Сона, белгалдаьккхар цо, къаьсттача низаца дийкар тыле кхалнаха карагIдаьннача деналеча гIулакхах тахан Леонид Ильич Брежнева аьнна дешаш. Советски кхалнаха белгтала ийца а ийцар шоашта дIатIа тIем тIа бахача маIача наьха балхах доккхагIдола дакъа. Цар хьега а хьегар къа сага торонаш боарам боацаш я аьнна хетадолийташ чIоагIа. ХIаьта из бахьан долаш Даьхено бе а боагIаш чIоагIа къоабалбеши баркал оалаши ба уж.

Цу бирсача шерашка бIарчча цхьа тIема лагерь яр фронти тыли. Долла хIама дора наха коталон сахьат гаргалоаладар духьа.

ТIемо яь човнаш маьрша дахаш даькхача ткъаь итт шера вай мехко ерзаяьца Iеш, тIехдаьнна доккхий хIамаш а даьд экономика, Iилма, культура дегIакхувлара, советски наьха хьал-торо лакхъяра. Хьалхашкахьа гаьнна гIа баьккхаб вай юрта боахамо а.

Цунах гу вайна КПСС ЦК мартовски (1965 шера) Пленумо, парте XXIV съезда решенеша белгалдаь гIулакхаш чакхдахарах бaьнна боккха пайда. Миллионаш болча юрташка къахьегача кхалнаьха цIерагIа П. А. Малининас дег тIара баркал аьлар партена, цун ленински Центральни Комитета чуреи арахьареи политика хьаькъале лелаярах, дег тIара баркал аьлар Леонид Ильич Брежневна — фронте хиннача, тIом яхар фий, халкъашта цо мел халонаши сагото наши тIакхоачаю дика хайначоа, — цо селлара чIоагIа дог тийша а волаш, селлара доккхача хьинарца дерригача дунен тIарча машара гIулакха къахьегаш хиларах а хIаьта из бахьан долаш советски наха, дерригача прогрессивни адамаша дег тIара къоабалвеш боарам боацаш баркал оалаши хиларах а.

ЦIаькха а дег тIара баркал ала безам ба са халкъа хьалторон, тха Нечерноземье, беррига юрта боахам дегIакхувлара чIоагIа йоакхо ярах. Дег тIара баркал да хьона из бахьан долаш, веза Леонид Ильич!

Моаршал хатта дош лу советски кагирхоишта. Лекхача ашара мукъамагIа зале хьачуяхь РКП(б) ЦК-агареи КПСС ЦК-агареи памятни байракхаш, ВЛКСМ ЦК-аи Ерригсоюзни пионерски организацеи байракхаш, орденаш лелаеча комсомольски организацей байракхаш. Колоннашка — мехка къонача болхлой смена вукалаш, студенташ, школьникаш. Кагий нахи мехкарийи — бесаш лепа союзни республикай къамий костюмаш ювхаш, гIишлош еча студенчески отрядий бIухой форма, ПТУ дешархой парадни костюмаш ювхаш.

Трибуне хьалтIабоал: къона болхло, колхозница, студент, ПТУ дешархо, школьница. Цар оазаш ек:

ТIом чаккбаьнначул тIехьагIа хьалхийнача ноахала цIерагIа ду оаха къамаьл. Тха дегашка, тIехьа тIадоагIача дерригача ноахалий дегашка дайм дахаргда советски халкъа, цун майрача Герзашцарча Низашта карагIдаьнна сийлахь - доккха гIулакх.

Советий Мехка къонало викалаш баь бахкийтараша дувц шоай къахьегама гIулакххех. Гулбеннараша тIоараш а детташ сий ду коммунизм хьалъеш боахкача къоначар телача къахьегама рапортий.

Советски мехка къонача ноахало, йоах кагийча нахеи мехкарашеи, дег тIара къоабал а ю, раьза хинна хьал а лоац парте чакхйоаха чуреи арахьареи политика, КПСС XXIV съездо тIайийца машара Программа.

Цар дег тIара баркал йоах новкъост Л. И. Брежневна советски кагирхой, Ленински комсомола тIемеи къахьегамеи гIулакххех дег чу дувшаш дас санна аьнна дешаш бахьан долаш.

Собране дакъа лоацараша цхьатарра тIоараш тох парте, Советски паччахьалкхен кулгалхошта, тIемахошта - ветеранашта бераша аизаш дIалуча хана.

Сийлахь - йоккхача Коталон ткъаь итт шу дузача укх дезача дийнахьа Ленински комсомоло, Советий Мехка къоначa ноахало беза дув буъ Ленина гIулакха, коммунизма гIулакха тешаме хила, хьамсарча партена дув буъ массаза а доллача хIаманна а цун денале гIонча, тешаме резерв, коммунизм хьалъерий ударни отряд хила.

Советски кагирхой викалаша цхьан багара доагIаш санна йоах:

Коммунистически партена — Ленина партена — хоастам хилба!

Хоастам! Хоастам! Хоастам!

Дукха езача паргIатачеи низ болчеи Даьхенна — хоастам хилба!

Хоастам! Хоастам! Хоастам!

Салют, Котало! Ура!

Советий Мехка къонала къамаьл — из цо доккхагIдолча ноахала хьалхашка лу отчет я, коммунизма идеалашта тешаме хила буа дув ба.

Торжественни собране дакъа лоацараша чIоагIа дегаш айденна а болаш тIайийцар КПСС Центральни Комитетага, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага дохьийта моаршала письмо.

Берригаш а хьалгIовтт. ТIемахой ашара мукъамца залера арахьу Коталон байракх.

Торжественни собрани дIакъовлар хьакхайкаду. Двореце екаеш лекх Советски Союза Паччахьалкхен гимн.

(ТАСС).

КОТАЛОН ДИ ДЕЗДЕШ БА ГРОЗНЕРА КЪАХЬЕГАМХОЙ

Къаьстта хоза дар 9 мае этта бIаьстан ди. Iурре дехз города массе миIингашкара В. И. Ленина цIи лелаеча майданга-хьа хьаух доггIоздаьннеи гIадбахан бола грознецаш. Гонахьарча скверашкарча гаьний баьццарча кхоллара хозъяь из майда чIоагIа хозахетийт Коталон цIей дездара кийчъяь хиларо. Трибунана духьала цIеча байракхашца, лозунгашца дега дагIача цIенонта хьалхашка да Советски Союза Турпалий-вай мехкахой доккхий портреташ. Царна юкъе долча плаката тIа даьккха тур а долаш бер мархIадоаллача советски бIухочун сурт да. КIалгIолла яздаь да: «Сийле хийла котало яьккхача халкъа!

Ийс сахьат даьлча сатем отт майдане. ТIаккха екача фанфараша хьахойт Коталон денна хетадаь театрализованни цIей хьаделлига.

Микрофона хьалхашка ва бтставкера инарал-майор, тIема ветераний городской комитета председатель М. П. Попков. Цо дег тIара даькъала ювц Советски халкъо Дай-мехка Сийлахь-боккхача тIем тIа фашистски Германи эшаяь 30 шу диза юбилей. ТIаккха цо дувц из сийлахь-йоккха Котало советски наха атта яьккха ца хиларах, цун лоархIамн сийлен цIаккха йовргйоацаш наьха дегашка яхаргхиларах, цу тIем тIа коталонаш яхара халкъаш кхотадеши шийгара хьоккам а гойташ цар денал айдеши хиннар вай Коммунистически парти хиларах.

Торжественно локхаш марш а йолаш орденехи медалехи хьалдиза ноакхой дола тIема ветеранаш лаьгIо гIа боаккхаш майдан тIа бовл. Царна го тесса боагIа сийлен карауле боагIа пионераш. Шоай дай революционни, тIема, къахьегама традицеш сий а долаш дIахо кхахьа кийча ба уж.

Лирача тIема шерашка Даьхе лораяра баха итташ бола Нохч-ГIалгIайчен къонгаш юха цIабахканзар. Денали майрали гойтарах цзрех дукххенешта Советски Союза турпал яха цIи елар, хIаьта мехка цу тайпара белгалваьккхар 11,5 эзар саг.

ТIом хьалехьа хьалхарча шерашка чIоагIа чуденна машарера вахар хьалдеш доаллар дукхача къамех латта советски халкъ. Цу хана вай мехка хьалъяь сийлахь-йоккха гIишлонаш хьагойташ я майда тIа йоала машинаш. Цхьанне тIа латтача скульптурни макето хьагойт болхлои колхозницеи. Марсен жIовнеи союза белгало я из. Лакхе В. И. Ленина сурт тIалатта Днепрогесса макет яхь. Царца ба ерригача союзни республикашка дахача къамий костюмаш тIаювха мехкарий. Майдане декаш да «Шера ба са Даьхен мохк» яха илли. ЛаьгIо хьекхача михо шерашаю СССР вежарашка йолча республикай байракхаш.

«Энтузиастий маршаца» майдан тIа йоал спортсмений колоннаш. Шоай бе йоахкача цIеча байракхилгашца, зизашца тайп-тайпара фигураш гойт цар.

Гарга кхоачаш латт вальса халхар деш боагIа кIай кочамаш йийха кийчбенна мехкарийи пилоткаш бе йоахка кагий нахи. Хьахозаш я массанена дукха езаш йола «Амура талгIеш».

Советски наьха безаме, сапаргIата вахар хьагойташ йола сценкаш тIоа сегача санна доалача таташа йохаяь дIайоах. Мух санна IотIехлелх 1941 шу тIаяздаь Iаьржа байракхаш бе йоахка мотоциклисташ.

Майдан тIа хьахоз сиренай уйзара оаз, ювлача бомбай, снарядий таташ. Репродуктор чура дегIа тIара чо гIоттабеш дола дешаш хьахоз: — Тахан, Iуйрийна 4 сахьат даьлча... германски эскараш вай мехка чухьийлхад...

Трибунана хьалхашка карауле дIаувтт СССР союзни республикай гербаш тIайолча байракхашца советски салтий. Цо белгалдоаккх вай мехка дaха деррига къамаш цхьа саг санна вIаши кхотаденна къизача моастагIчоа духьалъэттталга.

ТIаккха Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема хьалхарча юхьиге фашисташа вай мехка тIаоттадаь Iазап юха дагадохийт парада доакъашхоша. Майдане чIоагIа дек «ГIатта боккха мохк» яха илли. Майдана гонахьа латтачарна бIаргагу доккха «Нана-Даьхено тIаьхьех» яха плакат.

ТIем тIа хиннарашка меттел из книжкаш тIареи фильмашкареи мара ца бовзарашка а дукха уйлаш яйт Брест, Севастополь, иштта къиза тIом лаьтта кхыйола моттигаш юхадагаюхийташ йолча сценкаша, макеташа.

ТIема ханарча деношка хинна дукха хIамаш дагадохийташ, советски халкъо лайнача халоний, карагIдийннача дукхача майрача гIулакхий уйла ейташ, моттигаш дукха яр В. И. Ленина цIерагIча майда тIа театрализованни цIей деалеш.

Шаьрра гIа боахаш боагIа пхийтта союзни республика байракхаш бе ехка боагIараш. Трибуна нийсса кхаьчача массехк гIа тIехьашка а баьле са дехка майра къизача моастагIчох латаш хиннача Нохч-ГIалгIайчен къонгашта, Советски Союза турпалашта хетаьча аллея хьалхашка дIаотт уж. Цо хьахьокх халача тIема шерашка а санна хIанз бартцхьоагIо йолаш, дохаргдоаца доттагIал, вошал долаш вай мехкара деррига халкъаш цхьана дахаш, къахьегаш хилар. Цунца ба социалистически строя, Советски Союза низ.

Паради формаш а ювхаш майда тIа гIолла боагIа тахана советски салтий. Трибуна уллув соц уж. Даим дийна болаш Советски Эскара мугIарашца дIаязбаьб Даьхе бахьан тIем тIа лийга турпалаш.

«МугIарера Александр Матросов!», аьлча, «Советски Союза Турпал Александр Матросов вай Даьхен паргIатои кортамукъалеи бахьан майра латаш вежав», жоп лу.

Иван Заболотный, Николай Гастелло, Николай Кузнецов, Ханпаша Нурадилов, иштта кхы дIахо а. Мел дукха ба уж Даьхе бахьан моастагIчох майра латаш тIем тIа лийгараш!

ЧIоагIа дог тохадолийташ дар партизанка Космодемьянская Зоя немцаша кара а йига хьалъэлла е йигар хьахьоккхаш дола сурт. Деналах ца йохаш Даьхе бахьан дIаденнад цо ший вахар. Цудухьа еннай цунна Советски Союза Турпала цIи.

Майра латаш хиннаб немцаша ханна оккупаци а яь цар кара биса хинна советски нах. Вай Сийлахь - йоккхача Даьхен къонгаш, мехкарий деналах бохаргбоацаш хилара дола тешал санна кхайкадора молодогвардейцаша бiача дувнацара, патриотизмагIа дизза дола дешаш.

Майда тIа йоал «Деррига фронта, деррига коталонна!» яхача темах кийчъяь машинаш. Цар тIа оттаьча станокий макеташа, царна уллув болхлой спецовкаш а ювхаш латтача кхалнаха хьахьокх ди а бийса а ца къовсаш Котало Iалашъяра советски тыло хьинаде къахьийга хилар.

Партизанаша моастагIашта чухьелхаш еш хиннача атака сурт оттадеш долча сцена а чIоагIа дегаш тохадолийтар гулбеннарий. «Фашистий» машинашта кIийле а яь атаке бахача «партизанаша» уж царгара хьа а йоахаш «моастагIий» кара боалабича гулбеннараша еррига майда екаеш тIоараш техар.

Хьалха тачанка а йолаш йоагIа тIема шерашка Грозне вIашагIъелла хинна къаьстта Нохч-ГIалгIай дошлой полк хьахьоккхаш говраш тIа а багIаш боагIача тIемеи, къахьегамеи ветераний колонна.

ТIом болча хана «Деррига — фронта!», «Мехкдаьтта — фронта!» яхача денизегIа болх беш хиннаб Нохч - ГIалгIайчен мехкдаьттахой. Из ха дагайохийташ яо мехкдаьтта вышкай макеташ тIа а латташ майда тIа яьнна автомашинаш.

ДIахо хьахьокхаш хинна сценаш Советски Эскаро моастагIа юха тохаш Москвана юхе, Сталинграде иштта кхычахьа баьча тIема этапаш хьахьокхаш дар.

...Кремла макет тIалатташ йоагIача машина тIехьа боагIа Москвана юхе «тIом баьраш». Трибуна юхе кхаьчача, тIом болча хана санна, кIезига салаIа юха сайцача салташа деташ гIоздаьнна болаш ловзараш деш, локхаш пандар а болаш халхар деш сурт оттадир.

Трибуна духхьал латт сахьата макет. Цун гебагIа «1942» цифра нийса отт. Майда тIа йоал Сталинградерча Павлова цIен макет тIалатташ йола машин. Дохадаь пенаш, чуахийта корий кизгаш, чура хьаара хьежа автоматчикаш — цу дерригапеша дагадохийт Сталинградски тIема сурт, цига лайна хало.

Хьахоз Сийлахь-боккха Дай-мехка тIом болча хана радиос фашисташ бохабоах баь хоам. 1944 шера Советски Эскаро йохайир Ленинградски блокада. Кхы чIоагIагIа хила йиш йоаца турпалал, къонахчал, денал гойташ советски эскар 900 дийнахьи буси моастагIчох лета хиларах дола плакаташ да бIухой тIаболча машиний оагIонаш тIа доккхийча алапашца яздаь. МоастагIа тIехьашка а воалаш йоккхий топаш, «катюша» яха герз ийца болча вай бIухой композици дика кийчъяь я.

1944 шера башха дика котало яьккха хиларах дувц репродуктора чу гIолла. МоастагIчох цIенбир вай мохк, юхаметтаоттайир паччахьалкхен граница. Даьхе мукъайоаккхаш боагIача вай бIухошта зизашца духьала ух фашисташа дIалаьцача моттигашка биса хинна советски гражданаш.

Сийлахь-йоккха котало яьккха 30 шу дизара цIей сийна хетаяь йола Грознера парад йовзийташ волчо дувц Европе кортамукъале яьккхара йола ший мисси 1944 шера Советски Эскаро толамца кхоачашъяьлгах. Фашистий лоалара мукъаяьккхар Румыни, Югослави, Болгари, 1945 шера Чехословаки, Польша. В. И. Ленина цIерагIча майде кхоач бIухой тIабола бронетранспортераш. Масса а оагIорахьара хьатIабоагIаш кхалнаха зизаш луш йола композици хьахьокх. Из дар советски салтий Праге кхаьчача хана хинна дола сурт довзийташ. ТIем тIа йоккха котало яьккха гIадбахача бIухоша даь халхараш уж дог гIоздаьнна хинна хилар хьагойташ дола сурт хьалтIешка оттаду трибуна хьалхашка кхаьчача бIухоша. Шоайла мархIа а беттадуш ловзараш, халкараш ду. ДIахо йода советски салтий тIаболча автомашиний колонна.

В. И. Ленина цIерагIча майдеча трибуна хьалхашка гIолла тIехоал Рейхстага купол тIайола автомашина. Цу тIа лаккха урагIъяха агIа Советски ЦIе байракх сийрдаяьккхай къаьга хьежача малхо. Цу автомашина гонахьа йолхаш я советски бIухой тIабола бронетранспортераш. ТIем тIа атаке болха хьнсап а оттадийя «Ура» яха цIогIарч детташ тIема техникаца тIехьа сиха болх вай бIухой.

Из къиза тIом лаьттача шерашка хинна дола сурташ гойташ цхьаннена тIехьа шоллагIъяр йолаш трибуна хьалхашка кхоач эскаре гIулакх дезий колоннаш. 1945 шера апрель бовш радиос хоам бу советски бIухоша делкъел тIехьагIа немецки рейхстага здани хьалаьца хиларахи, цунна тIа Советски ЦIе байракх егIа хиларахи.

Ленина цIерагIча майде кхоач ше моастагIчох кIалхара яьккха йийг мархIа а йоаллаш салте тIалатташ йола автомашица. Цунна тIехьа боагIа товраш бе а доахкаш хIаранена мархIа цхьаьцa зIамига йийг йола салтий.

Радио чугIолла хьахозаш ба «Журавли» яхача илле мукъам. Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема хетаяь мемориалий макеташ кхоач майде цхьаннена тIехьа шоллагIъяр йолаш: Сталинградски ансамбль, Брестски крепость, Севастополь, кхыраш. ХIара мемориала юхе гIолла боагIа сийлен караулера салтий. Даьхе бахьан долаш майра латаш байнача кIантий сийна трибуна хьалха сеца сатем этта минуташ йоах. Городий-турпалий цIераши символаши тIайола автомашина йоагIа. Царна юкъе я Москва, Ленинград, Керчь, Волгоград, Севастополь, Брест, Новороссийск, Одесса, Минск.

Сийлахь-йоккхача коталон 30 шу дизара хетаяь парад чакхйоалача хана тIеххьара гучайоал юнармейций колонна. Царна керте латт Октябрьски Старопромысловски юнармейций колоннаш. Вай республике тIема-спортивни мероприятей даькъе хьалхара моттиг яьккхарех ба октябрьски района юнармейцаш. Цудухьа чIоагIа дог гIоздаьнна боагIа уж. ГТО нормаш дIаяларa, спортивни ловзараш дара даькъе даьха толамаш дика хиларах хоам беш трибуна хьалхашка гIолла тIехбоал школай, училищай, техникумий кагирхой. Иштта Ленина цIерагIча майде гIолла чакхбоал Ленински, Заводской района юнармейцаш.

Iалаьмате хоза кийчъенна тIеххьара трибуна хьалхашка гIолла чакхйоал Грозненски районерча автомашиний колонна. Цу тIа ба тIема ветеранаш. «Даим сийле хийла тIем тIа байнарий! «Вайна машар беза, тIом эшац!» яхача а кхыйолча а плакаташца, транспаранташца хозъяь я колонна. Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа байнача наха оттадаь памятникаш, обелискаш йолча даим йоагаргйола цIи согаргья цар.

Фашистски Германи эшаяь 30 шу дизара цIейна хетаяьча Грозне хиннача парадо къаьга хьахьекхар советски халкъо яьккха котало даим сийдолаш яхаргхилари, партеи халкъеи, советски мехка дахача дерригача къамийи барт-цхьоагIо чIоагIа хилари.

С. МАИСИГОВ,
С. КОТИЕВ,
Б. КОСТОЕВ.
И. ПЛИЕВА сурташ.

КЕРДА САГ ХЬАЛКХЕВАР

Политически дешара системе

Коммунизм хьалъеча керттерчарех цхьа декхар да керда саг хьалкхевар. Коммунизмана вай гаргагIа ме гIорт боккхагIа хул цу декхара лоархIам. Из белгалдаьккхад КПСС XXIV съезде. «Коммунизм хьалъяра сийлахь-доккха гIулакх дIахьалхашка даьккха дIадахьа йиш яц саг ше массе а оагIорахьара дегIа ца воалавеш», — аьннад цу съезде яьча КПСС ЦК Отчетни доклада тIа.

«Красный молот» заводерча болхлошта массе а оагIорахьара кхетам балара тайп-тайпарча формаштен средствашген юкъе къаьстта моттиг лоац коммунистически къахьегама школаша. Цига теори Iомаю хIара дийнахьа беча производственни балхаца, дикагIа йолча опытаца айхха ювзаш.

Завода методически совето хадданза новкъостал ду цу школашта болх вIаштIехьбаккхара а тоабара а, дешабагIараш та дешар дикагIа хьехара методически практически хьехамаш ду.

ДешабагIарий коммунистически мировоззрени хьахилара декхараш чоалхане хилар дика кхета а деш, методически совето пропагандистий теркам къаьстта тIабохийт болхлошта къахьегамца кхетам балара.

Укх политически дешара шера коммунистически къахьегама школашка дешабагIараша Iомаду «Социализми къахьегами» яха предмет. Цо йиш хулийт коммунистически нравственность хьахилийта, общества саго гIулакх дара низ духбувла хьаст къахьегам болга дешабагIараш дIадовзийта. Теори коллектива производственни вахарца ювзаш Iомаяро дешабагIарашта красномолотовций къахьегамей тIемен традицешца кхетам лу, хьахулийт цар интернациональни уйлаш, доккхал дайт шоай заводах.

«Къахьегам социалистически обществе» яхаш тема а йолаш пропагандисташта хиннача методически семинаре дийцар завода коллектив из дуккхача къамех болча нахах латта барт тайна, боккха дезал ба, яхаш. Цига болх беш ба кхаь ноахалах бола нах — къонгаш, цар дай, даь дай. Иштта ба АбрамовгIар, ИодIсвгIар, КалустовгIар, ЗевиловгIар, БартеневгIар, кхыбараш. Царна юкъе ба ткъаь иттлагIча шерашка цIи хеза стахановцаш хинна нах. Укх шера стахановски болама 40 шу дизар къахьегама коталонашца белгалдаккха гIерт уж.

Заводе бIаьш болча болхлоша тIехкхоачашъю планаш, шоаш тIаийца социалистически декхараш. 1973 шера болх дика барах 25 сага орденаши медалаши елар. 370 сага социалистически яхье котвапарах значокаш елар. ХIаьта соахка из тайпа значокаш елар 249 сага, 48 сага «Пятилетка ударник» яха значок елар.

ХIанзарча Iилма-технически революце вамалахь шерлуш ба социалистически яхьа чулоацам. Из халкъа боахам дегIабоалабечен къахьегамхошта кхетам лучен доккха беркат доалаш я. Цудухьа халкъа боахам дегIабоалабара тIехь лоаттаеча яхьа чулоацам а общественни лоархIам а дешабагIарашта дIабовзийта гIерт пропагандисташ, из вIаштIехьъяккхара ленински принципаш айхха юв цар коллектива хьадда долча декхарашца.

Опыто хьахьокх яхьо коллектива членаша вIаши гIо-новкъостал делга дегIадоаладеш хилар, цар хьинари общественни хьашташи лакхлеш хилар. Уж гIулакхаш къаьстта чIоагIа гучадоал коммунистически къахьегама тIехьа лоаттабеча къовсаме. Цудухьа «Социалистически яхь къахьегама овсарле лакхъяра боккха низ ба» яха тема Iомаеча хана пропагандиста ладувгIарий теркам къаьстта тIабахийтар завода коллективе яхь лоацаш бола нах дукхагIа хулаш хилара.

Тха предприяте хIанз болх беш ва 1043 коммунистически къахьегама ударник, царех 100 совгIа саг коммунистически къахьегама школе дешаш ва. 1070 болхло ва из цIи яккхара тIехь хIанз къовсам лоаттабеш. ХIаьта царех 87 саг коммунистически къахьегама школе деша вагIа.

Яхьа юкъе дакъа лоацаш заводе я 32 бригада, 18 участок, 4 цех. 372 саг ва духхьал шоай задани йолаш болх беш. 100 болхлочун ший-ший клеймо я. Занятешчеча хана къаьстта теркам тIабохийт дешабагIарашта интернациональни кхетам балара.

Ховш ма-дарра, парте XXIV съезда материалаш тIа, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома X-чей, XIII-чей пленумий решенеш тIа наха атеистически интернациональнии кхетам балара боккха теркам тIабохийт. Цудухьа методически совет гIерт дIаяхача замах юхедисача вочa гIулакхашта духьалара идейно - политически болх ихы а дикагIа хилийта, дынеи националистическии уйлаш йоаца визза вола советски саг хьахилийта.

Пропагандистий семинарашка а дешабагIарашта еча занятешка а белгалдоаккх завода коллективо хьегаш долакъа, предприяте беш бола болх интернациональни чулоацам болаш хилар, заводо арахеца продукци мехка 400 совгIа йолча предприяте дакъа а лоацаш еш хилар. Тха завод Iалашъю кхыча предприятеша материалашца, маделешца, кердача, вай ханарча оборудованеца, инструментаца. ХIаьта из деррига деш бола болхлой дуккхача къамех бола нах ба.

Заводера арайоала продукци дIакхоач мехка 1000 совгIа йолча моттиге, 20 совгIа долча кхыча мехкашка. «Коммунистически хьисапе хIама Iомаде, болх бе, ваха» яхача девизагIа бола болам шерагIа боаржабара занятешка беча хьехамо дуккха бола къахьегамхой техническиi творчествана юкъеозара, производства эффективность лакхъяра, керда кхоачамаш лахара, сага коллективацара социальни бувзамаш чIоагIдара уйла тIайохийт. Цу дерригне духовни хьалвуз саг, вайна хийра йола религиозни националистически идеологи хьахила моттиг йицац.

Къаьстта йоакхо ю заводе керда балха веначa сага. Дика кхетаду кIалхарча болхлоша цунна новкъостал ца дича, теркал ца вича из хийра варгхилар. Цудухьа къонача, кердача болхлошта цар дика а сиха а балха говзал Iомаяра новкъостал ду къахьегама ветеранаша, царна къахьегам, шоаш Iомаеш йола професси езайолийт, шоай заводех доккхал дара уйла чуйоссаю.

Коммунистически къахьегама школашка дешабагIарашпен пропагандисташтен юкъе шерра яьржай наставничество. 50 совгIа вола наставник къоначa болхлошта шоай производственни опыт дIайовзийташ ва. Масала, П. А. Зевилов, В. И. Карагодина, Е. И. Пучков, кхыбараш.

КПСС XXIV съезде белгалдаьккхар вай общество коммунизмана гаргa ме гIерт советски сага мировоззрени, нравственни тешам, духовни культура лакхъяра литературан искусствап лоархIам боккхагIа хулаш хилар.

Болхлой болча хьийхе хул вай а кхычахьара тIабаьхка а артисташ, писателаш. Тханцига хьоашалгIа баьхка хилар Кареле писателаш. Болхлой вIашагIа а кхийте, театре, филармоне, музее, революционни тIемен моттигашка, туристически путевкагIа Москве, Одессе, Севастополе, Ленинграде, кхыча городашка бахе хул. Масала, иштта баха МагIалбике, Волгоградски мемориале хиннаб тха къахьегамхой. Венгри фашистех мукъайоаккхаш 30 шу хьалха хиннача тIема ветеранех вола тха 13 болхло цу мехка ваха цIавенав укх деношка.

Цу мероприятешта юкъе дакъа лоацаш хул коммунистически къахьегама школе дешабагIараш а. Цар шоаш баха хиннача шовшта бIаргадайнараш, шоай хьахинна уйлаш ювц занятеш тIа.

Цу дерригнеша а болхлой общественни сакхетам лакхбу, хьахулийт цар нравственни дика уйлаш. Гарга гIорташ латт итоговой занятеш хургйола ха. Уж боккхача идейно-теоретически боараме чакхъяхара гIо де гIерт методически совет.

Л. НЕДЕЛЬКОВА,
«Красный молот» завода политически дешара кабинета заведующи.

Владимир Ильича цIерагIа Московски электромеханически завод — столица хьалха латта предприяти я. Ханал хьалха, кхаь шерен ах шерен кхоачашъяй ильичевцаша къахьегама овсарле лакхъяра цхе шера задани. Хьалхарча дикь шера план ханал кхо бутт хьалха кхоачашъяьяр. 47 процент продукци дикала Знак йолаш арахец заводо.

Къаьстта чIоагIа хьинар айдаь къахьег коллективо хIанз Сийлахь-йоккхача Коталон 30 шу дизара сийна къахьегама вахте эттача хана. Яхьа авангарде ба — болхлой-новатораш, производстве хьалха латтараш, коммунистически къахьегама ударникаш.

СУРТА ТIА: производстве хьалха латтараш коммунистически къахьегама бригада бригадир Октябрьски Революце ордена кавалер В. М. Овчинникови (аьрдехьа) Къахьегама Сийлен ордена кавалер сборщик М. И. Кисини БАМ-а лаьрхIа дIа-юха лела электростанцеш вIашагIйохкаш ба.

В. МАСТЮКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

15 ИЮНЕ—СОВЕТАШКА ХОРЖАМАШ

Поселкови Совета депутат

1941 шера салтечун шинель тIайийхача хана 18 шу даьннадар Шинкарева Валентинай. 32-ча стрелкови дивизе штаба писарь яр из. Къилбаседа Кавказа фашисташкара юха хьаяьхача моттигашка гIолла чакхъяьннача тIехьагIа Кубане Крыме хиннача тIемашка дакъа лаьцад цо.

Цу хана 1943 шера эхки чIоагIа кхохкабенна тIом бар Крыме. Кхыметтел дивизе штаба а го бе гIерташ тIалаташ вар моастагIа. ТIаккха Шинкарева Валя разведке яхийта лаьрхIар командоване. Граждански барзкъаш тIа а дийха шийна ца бовзача новкъа яьлар из. Фашистски эскар мичахьа латт а хайна моастагIчо баьча гона юкъера шоай часть арайоаккхалургйола никъ корабир цунна. Разведкера юхаена шийна бIаргадайнар командирага дIадийцача новкъа яьлар дивизе штаб. Из дагадеха дувц цо:

— Iаьржача бус духьале йоацаш чакхбаьлар тха из беррига никъ. Гонах чакх а даьнна массехк метр мара гаьна доацаш вайчарна тIакхаьчача моастагIчо дов доладир тхона. ВIалла зе ца хулаш дика хIалхардаьлар. Цига вIаши топаш етташ дов хиларах госпитале йигар со.

ТIема задани кхоачашъярах ТIема ЦIеча Байракха орден командоване шийна енналга хайра Шинкарева Валентинана. Берригача тIемах чакх а яьнна 1945 шера эскарера цIаера Валентина. ТIаккха торговле балха яха лаьрхIар цо. Хьалхарча шерашка Моздоке болх а баь Наурски районе яха хьаера из. Укх массехк шера Алпатово яхача поселке яхаш а промтоварии тика заведующела болх беш я Шинкарева Валентина. 20 шу совгIа ха я потребительски коопераце системагIарча цхьан тика чу до болх бу. Укх тIеххьарча хана доккхий хувцамаш хиннад цун вахаре. Самообслуживани йолаш болх беш я тика. Массаза а кхоачашду тIаийца социалистически декхараш, тIеххкхоачашъю товарооборота план Валентина Антоновнас кулгалдеча йоккха йоацача коллективо. Иштта керда пайщикаш юкъеозарца паеви взносашта йола план кхоачашъяра а хьинаре къахьег тика болхлоша.

Хургбола кооперативни торговле къона болхлой Iомабара гIулакха къаьстта уйла тIайохийташ я Валентина Антоновна. Ше болх беча тика тIа практике баьхкача кооперативни техникума, училища дешархошта ший еррига балха опыт дIайовзийташ, торговле болх безабалийта гIерташ хул из.

ХIанз машара хана сийленца къахьегама вахте латт тIема дизза дакъа лоацаш хинна кхалсаг. Цунна тIем тIа еннача ордена, «За взятие Кенигсберга», «За победу над Германией» яха медалаш санна долча тIема совгIаташта тIаккхийттад Сийлен грамота, советски потребительски коопераце тIехдика болхло яха знак, Ленински юбилейни медаль, кхыдола машара ханара совгIаташ. Иштта иттех шера «Нохч-ГIалгIай АССР торговле заслуженни болхло» яха цIи лелаю, Алпатовски поселкови Совета депутат я Валентина Антоновна.

СУРТА ТIА: Шинкарева Валентина.

С. ВОРОНИНА тексти.
Н. БОРЩЕВСКЕ сурти.

БЕ-БЕ ЛЕЛ ГIУЛАКХАШ

ХIанз Назрановски районе берригача а мехка санна кийчлуш ба 15 июне деча хоржамашта. ХIара дийнахьа шерагIа баржаш латт цу хьакъехьа беш бола массово - политически болх. Районе хIанз болх беш я 38 агитпункт.

Дика кийчъяь я Назранерча культура ЦIагIара агитпункт. Цхьа бутт ба цо оттаяьча планагIа харжархошца мероприятеш чакхйоаха. Укхаза касткаста лекцеш, беседаш ю, кандидаташца вIашагIкхетараш чакхдоах, хIаьта агитатораша шоай кварталашка массови болх бу. хIара декадагIа шоаш цу хьакъехьа деш долчох отчеташ ю агитатораша. Агитпункта заведующена Богатырева Марема (Назрановски рай-ЗАГСа керте латтар) хов агитационни болх дика вIаштIехьбаккха.

Сага чува безам оттаргболаш дика кийчъяь я агитпункт чура. Пенашка хоза вIаштIехьдаьха стендаш укх хоржамех, тIема ветеранех дувц цар Истола тIа да тайп-тайпара литература, керда газеташ, журналаш, шахматаш, шашкаш, домино. Советски хоржамий система, социалистически демократи, кхыдола дешаш довза безам болчоа мел эша литература.

Цудухьа хIара дийнахьа дукха нах гуллу агитпункте. Царна Iоха а къамаьлаш де а паргIатта моттиг а, ца ховр дIадовзийта нах а ба.

Агитатораш та хьехамаш ду, эшаш дола литература лоаттаду, царга дIадовзийт района хьалхашка латта декхараш. Агитатораш к ешаргйолча лекцейн ергйолча беседайн план.

Къаьстта теркам тIабохийт агитпункто къонача харжархошта юкъе кхетаме болх бара. Апрель бутт дIаболалуш а агитпункта заведующе новБогатыревас инструктивни совещани чакхъяьккхар «РСФСР а, ЧИАССР а моттигерча а Советашка хоржамаш дара кийчо еш уж чакхдоахаш агитаторий декхарех» яха дош дувцаш.

ХIанз дукха ха йоацаш укхаза хиннача сайрене дукха кагий нахи мехкарийи вIашагIкхийттабар. Пайданеи безамен дIайихьар цар цига яькха ха. «СССР ленински къамий политика котъялар», «Советски патриотизми халкъий доттагIали СССР чIоагIален лард я» яха а кхыйола а беседаш яьй харжархошта юкъе агитатораша Хамхоев Бориса, Картоев Iазе, кхычар.

«...Марша доагIалда!» аьнна яздаьд Долакха-Юрта агитпункте дIачувоаллача. Агиткоопектив хьалхашка латта декхар кхоачашдара оарцагIъяккхара ший низ дIакхоачар деш ва укхазарча агитпункта заведующи хьехархо - коммунист Акиев Мурад. Цигарча лозунгаша цах тIахьех КПСС ЦК декабрьски (1974 ш.) Пленума решенеш, пятилетка тIехьарча шера заданеш кхоачашъяра, цхьа барт - цхьоагIо йолаш 15 июне кхаж тассара. Пенах хьалтеха йоалл балха план. Цу тIа дукха мероприятеш белгалъяьхай. Дукха ха йоацаш агитпункте гулбенна кагирхой Дай-мехка Сийлахь-боккхача тIема а къахьегама а ветеранашца вIашагIкхийттар.

Белгалъяьча хана даим дежурство дIахьош хул агитатораш. Чубаьхкачарна мехка а дунен тIа а хула лоархIаме событеш дIайовзийтара эша керда газеташ, журналаш да укхаза.

Хоржамаш дара кийчо еча хьинаре дакъа лоацаш я библиотека заведующи Долгиева Фатима. Цо вIаштIехьъяьккхар «Агитатора новкъостала» яха уголок. Коталон 30 шу дизарах, Советски Конституцех, СССР хоржамий системах дувцаш дола литература хьакъоастадаьд цо.

Иштта я района дукха дукхагIйолча агитпункташка. Бакъда массанахьа-м яц. Шиъ агитпункт я ТIой-Юрта. Делкъа хана къайла латтар агитпункта наIараш. Цул совгIа кхыметтел «агитпункт» аьнна вывеска яцар укхаза. Иштта бIаргайовзар лозунгаш, балха план, долаш дац агитпункте еш йола мероприятеш дIаязъю журнал. Ховш дац шоашта тIачIоагIъяьча участкашка агитатораша фу болх бу.

Тамашийна хIама хийтар сона из вIалла новкъа доацаш юрта Совета председатель Красников Василий Iеш хилар. Из ма вий агитпункта заведующена новкъостал де дезар а актив вIашагIтохаш гIо де декхарийла вар а.

Хоржамаш ду ди хьатIакхача цаIн ахи бутт мара бисабац. Цхьацайолча агитпункташка гучадаьннача кхоачамбоацараша хьагойт цу лоархIамеча гIулакха массанахьа цхьатарра йоакхо еш боацилга. Района партийни, советски бехктокхаме болхлой декхарийла ба цу балха ледарло еш болчаргара доагIар дизза хьа а дийха агитпунктайн агитколлективайн болх Iалаьмате сиха тоабе, харжархошта юкъе массе тайпара агитационно-массови болх боаржабе.

А. САГОВ,
тха соб. корр.

СССР Лаккхехьарча Совета Президиуме

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо къахьегаме доккхий толамаш дахарах а цхьан предприяте цIенен хьинарен болх барах а укх шера 21, 22, 24 апрелерча УказегIа къахьегамхой ветераний йоккхача группана Къахьегама сийлен III степена орденаш еннай.

Цу даькъе Нохч-ГIалгIай АССР-е гIолла:

Арчаков Микаила ИбраьхIама — Алхан-Чуртски республикашта юкъерча хиш дехкача система тракториста.

Винник Николай Калиниковича — Чеченингушводстроя № 4 йолча дIа-са ухача механизировании колонна скрепера машиниста.

Дикарев Федор Кузьмича — Чеченингушводстроя № 6 йолча дIа-са ухача механизированни колонна бульдозера машиниста.

Дулуев Махьмада — Чеченингушводстроя № 2 йолча колонна дIа-са ухача колонна монтажника.

Ильин Василий Ивановича — Чеченингушводстроя № 1 йолча дIа-са ухача механизированни колонна скрепера машиниста.

Мельников Михаил Александровича — Чеченингушводстроя № 1 йолча дIа-са ухача механизированни колонна тракториста.

Смыгин Петр Александровича — Чеченингушводстрой № 4 йолча дIа-са ухача механизированни колонна экскаватора машиниста.

Троицкий Николай Ивановича — Чеченингушводстроя № 3 йолча дIа-са ухача механизированни колонна экскаватора машиниста.

Хизриев Иса Исаевича — «Росводремстрой» объединене Грозненски дIа-са ухача механизированни колонна шофера.

Абозин Иван Никитовича — Къилбаседа Кавказски магистральни мехкдаьтта проводий управлене «Ищерская» яхача мехкдаьтта хьаувзача станце слесара.

Андронькин Юрий Александровича — «Грознефтегеофизика» треста сейсмически парте бурув деттачоа.

Анпилов Иван Сидоровича — «Грознефть» объединене гIишлой-монтажни управлене турбаш Iоехкача машиниста.

Бахматский Владимир Даниловича — «Старогрознефть» мехкдаьттен газа йоахача управлене электрогазосварщика.

Бескорцев Андрей Сергеевича — «Сунжанефть» мехкдаьттен газа йоахача управлене оператора.

Габзаев Вахид Гаказовича — «Грознефть» объединене геологопоисковн контора бурув деттачоа.

Гапонов Александр Ивановича — бурув тохара балхий Горячеводски управлене дизелиста-машиниста.

Гинаев Магомед Даудовича — бурув тохара Грозненски управлене слесара.

Гончаров Александр Михайловича — бурув тохара балхий Грозненски управлене бурув деттачоа.

Грехов Александр Ивановича — Ташкалински автотранспортни контора автомобила водитела.

Гриченко Василий Тимофеевича — «Малгобекнефть» мехкдаьттен газа йоахача управлене мехкдаьттен газа йоахача оператора.

Давлетов Адуард Сидоровича — Грозненски ремонтно-механически завода газоэлектросварщика.

Дарвин Анатолий Федоровича — «Грознефть» объединене оборудованена ремонти комплектации еча база токара.

Егорова Валентина Андреевнана — мехкдаьттен газа йоахача «Горскнефть» управлене оператора.

Еланский Борис Ивановича — «Горскнефть» мехкдаьттен газа йоахача управлене мехкдаьттен газа йоахачоа.

Еланская Людмила Николаевнана — бурув тохара балхий Старогрозненски управлене лаборантка-коллектора.

Епифанов Григорий Ивановича — бурув тохара балхий Старогрозненски управлене бурув деттачоа.

Зирченко Николай Прокофьевича — «Горскнефть» мехкдаьттен газа йоахача управлене бурув деттачоа.

Карпов Александр Иосифовича — «Грознефть» объединене турбай-инструментальни база газоэлектросварщика.

Кобаненко Николай Яковлевича — бурув тохара балхий Октябрьски управлене бурув деттачоа.

Колесникова Надия Семеновнана — бурув тохара балхий Октябрьски управлене лаборанта-коллектора.

Коробко Василий Николаевича — бурув тохара балхий Карабулакски управлене бурув деттачоа.

Костоев Ахьмада Махьмада — бурув тохара балхий Карабулакски управлене газоэлектросварщика.

Краюшкин Дмитрий Ивановича — бурув тохара балхий Старогрозненски управлене бурув деттачоа.

Кушнаренко Мария Михайловнана — «Малгобекнефть» мехкдаьттен газа йоахача управлене газа мехкдаьттен доахача оператора.

Левин Василий Александровича — «Грознефть» объединене тампонажни контора скважинашта цементаж еча машиниста.

Лямзин Александр Григорьевича — газ чаккйоахача Вознесенски завода вокхагIча оператора.

Лященко Федор Дмитриевича — Малгобекски автотранспортни контора автомобила водитела.

Манахова Таисия Калистратовнана — «Старогрознефть» мехкдаьттен газа йоахача управлене мехкдаьттен газа йоахача оператора.

Мильдзихов Ахьмада Израила — «Сунжанефть» мехкдаьттен газа йоахача управлене бурув деттачоа.

Нечаев Анатолий Георгиевича — бурув тохара балхий Октябрьски управлене бурув деттачоа.

Остриков Леонид Петровича — Октябрьски автотранспортни контора автомобила водитела.

Пегов Виталий Васильевича — Старогрозненски автотранспортни контора автомобила водитела.

Плотников Василий Афанасьевича — бурув тохара балхий Горячеводски управлене бурув деттачоа.

Половников Анатолий Николаевича — «Старогрознефть» мехкдаьттен газа йоахача управлене мехкдаьттен газа йоахача оператора.

Попхадзе Гурами Григорьевича — бурув тохара балхий Малгобекски управлене буровой мастера.

Разумный Иван Павловича — «Грознефтегеофизика» треста геофизически ремонтно-комплектовочни контора автослесара.

Савин Александр Емельяновича — бурув тохара балхий Малгобекски управлене бурув деттачоа.

Саломатин Иван Тимофеевича — «Грознефть» объединене Грозненски автотранспортни контора автомобила водитела.

Семенихин Александр Васильевича — Вознесенски газ чаккйоахача завода вокхагIча оператора.

Семенычева Вера Павловнана — «Октябрьнефть» мехкдаьттен газа йоахача управлене мехкдаьттен газа дIаухийтача оператора.

Солнышкин Тимофей Васильевича — «Грознефтегаз» мехкдаьттагазови управлене газоэлектросварщика.

Спивак Василий Ивановича — «Грознефть» объединене гIишлой-монтажни управлене газосварщика.

Степаненко Алексей Степановича — «Октябрьнефть» мехкдаьттен газа йоахача управлене мехкдаьттен газа йоахача оператора.

Татаринцев Михаил Гавриловича — химически реагентий Карабулакски завода химически реагентий цеха машиниста.

Тимофеев Николай Константиновича — бурув тохара балхий Грозненски управлене вышкомонтажника-сварщика.

Туктамышев Яфер Латыфовича — Октябрьски автотранспортни контора машиниста-водитела.

Федюнин Александр Михайловича — бурув тохара балхий Старогрозненски контора бурув деттачоа.

Харонов Маккана — мехкдаьттен газа йоахача «Октябрьнефть» управлене бурув деттачоа.

Чеснов Евгений Дмитриевича — Старогрозненски автотранспортни контора крана машиниста.

Шайдуров Иван Михайловича — Къилбседа-Кавказски магистральни мехкдаьтта проводий управлене тягача машиниста.

Яндаров Ваха Вабиевича — бурув тохара балхий Горячеводски управлене бурув деттачоа.

Ьорова Хьамида Дугурхана — Ахриев ГIапура цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» завода прессовщиций бригадира.

Шалиев Iумарий Османа — Ахриев ГIапура цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» завода слесара.

Аздамиров Хайбуля Лабазановича — хьу чаккйоахача Ермоловски комбината прессовщика. Грозненски район.

Амаева Мария Магомадовнана — «Терек» яхача мебельно-хьу чаккйоахача фирма отделочницана, гор. Грозный.

Головко Наталья Васильевнана — «Терек» яхача мебельно-хьу чаккйоахача фирма отделочницана, гор. Грозный.

Гребеников Виктор Сергеевича — «Терек» яхача мебельно-хьу чаккйоахача фирма столяра, гор. Грозный.

Ахмадов Салам Хамидовича — ремонтно-гIишлой управлене пилорамщика.

Марзаганова Махьмада Дзаридана — бахача наха бытовой гIулакхаш деча Грозненски комбината барзкъаш тIа Iэтташ дIайоахачоа.

Сальникова Галина Федоровнана — барзкъашта ремонт ечеи индивидуальни барзкъаш дечен фабрика портнихана.

Тарасенко Аскольд Михайловича — бахача наха бытовой гIулакхаш деча Сунженски комбината бондара.

Касмынина Нина Григорьевнана — Грозненски шурий комбината аппаратчицана.

Керимов Ахмед Усмановича — Грозненски дулха комбината болхлочоа.

Терентьева Валентина Михайловнана — Грозненски дулха комбината болхлочоа.

Беленский Владимир Ивановича — Грозненски «Электроприбор» яхача завода слесара-инструментальщика.

Брюховецкая Галина Николаевнана — Грозненски «Электроприбор» яхача завода сборщицана.

Немцов Евгений Ивановича — Грозненски «Электроприбор» яхача завода слесаря-наладчика.

Савченко Николай Ивановича — «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни завода слесара, гор. Грозный.

Хункурханова Асет Дежемоловнана — Грозненски «Электроприбор» яхача завода полировщицана.

Щербаков Евгений Семеновича — Грозненски «Электроприбор» яхача завода токара.

Коноплева Елизавета Георгиевнана — «Электромонтажконструкция» треста Грозненски электромеханически завода обрубщицана.

Пушкарев Иван Ивановича — «Центроспецстрой» треста Грозненски специализированни управлене слесара-турбоукладчика.

Шевцов Андрей Николаевича — «Кавэлектромонтажтреста» Грозненски монтажни управлене электромонтажника.

Шутов Никодим Константиновича — № 7 йолча Грозненски монтажни управлене слесарий-монтажникий бригадира.

Джасумова Малкана — медицински инструментий Гудермесски завода полировщицана.

Акуева Баянт Тураевнана — гIишлош еча Нохч-ГIалгIай управлене № 1 йолча гIишлой-монтажни управлене маляра.

Арусланов Рестам Амирудовича — гIишлош еча Нохч-ГIалгIай управлене гIишлонашта механизаци еча управлене экскаватора машиниста.

Асламбеков Шарип Хасайовича — гIишлош еча Нохч-ГIалгIай управлене гIишлошта механизаци еча управлене экскаватора машиниста.

Баматханов Виктор Саидовича — гIишлош еча Нохч-ГIалгIай управлене № 1 йолча гIишлой-монтажни управлене плотникий бригадира.

Васильцов Иван Ивановича — гIишлош еча Нохч-ГIалгIай управлене № 7 йолча гIишлой-монтажна управлене газосварщика.

Дьяченко Павел Евдокимовича — гIишлош еча Нохч-ГIалгIай управлене № 155 йолча дIа-са делача механизированни колонна слесара.

Еременко Нина Федоровнана — гIишлош еча Нохч-ГIалгIай управлене № 5 йолча гIишлой-монтажни управлене малярий бригадира.

Жабраилова Наташайна — гIишлош еча Нохч-ГIалгIай управлене № 9 йолча гIишлой-монтажни управлене штукатура.

Железняк Михаил Ильича — гIишлош еча Нохч-ГIалгIай управлене цIеной-коммунальни контора штукатура.

Кочетков Петр Серафимовича — гIишлош еча Нохч-ГIалгIай управлене № 8 йолча гIишлой-монтажни управлене штукатура.

Лаптев Алексей Кирилловича — гIишлош еча Нохч-ГIалгIай управлене производственни автотранспортни объединене автомобила водитела.

Маменко Павел Тихоновича — гIишлош еча Нохч-ГIалгIай управлене производственно-технически комплектаце управлене тепловоза машиниста.

Погорелов Иван Семеновича — гIишлош еча Нохч-ГIалгIай управлене «Чечингстройтранс» производственно - автотранспортни объединене автомобила водитела.

Попов Георгий Карповича — гIишлош еча Нохч-ГIалгIай управлене № 10 йолча гIишлой-монтажни специализированни управлене монтажника.

Радченко Евгений Георгиевича — гIишлош еча Нохч-ГIалгIай управлене № 6 йолча гIишлой-монтажни управлене слесарий-монтажникий бригадира.

Самойленко Михаил Тимофеевича — гIишлош еча Нохч-ГIалгIай управлене № 4 йолча гIишлой-монтажни управлене штукатурий бригадира.

Сасаева Займанена — гIишлош еча Нохч-ГIалгIай управлене специализированни гIишлой-монтажни управлене асфальтировщикий бригадира.

Сотникова Мария Степановнана — гIишлош еча Нохч-ГIалгIай управлене № 7 йолча гIишлой-монтажни управлене электросварщицана.

Шавлаев Шаранена — гIишлош еча Нохч-ГIалгIай управлене № 3 йолча гIишлой-монтажни управлене плотника.

Апиаева Буцай Рашидовнана — Гудермесски маькх еча завода дрожжевода.

Арсанукаева Совдан Усмановнана — Самашкински консервни завода варщицана.

Брендюкова Любовь Егоровнана — Грозненски чхьагIара-коньячни комбината лине оператора.

Галкин Георгий Игнатьевича — Грозненски консервни завода слесара.

Давыдова Анна Иосифовнана — Грозненски маькх еча комбината варщицана.

Дунаева Зара Байсултановнана — Наурски района С. М. Кирова цIерагIча комсаш лелаеча совхоза купажисткана.

Железина Капиталина Александровнана — Ассински консервни завода болхлочоа.

Кулагина Клавдия Семеновнана — Грозненски кондитерски фабрика варщицана.

Липилкина Меланья Алексеевнана — Грозненски № 15 йолча маслозавода прессовщицана.

Магомадова Iайщета — Грозненски маькха комбинатерча маькх йоттачоа.

Морозова Вера Алексеевнана — Ассински консервни завода болхлочоа.

Пенькова Елена Степановнана — Нохч-ГIалгIай шекара завода слесара-ремонтника.

(ДIахододар хургда).

ДАИМ ЯХАРГЬЯ ТУРПАЛИЙ СИЙЛЕ

Историн культуран памятникаш лорадар, кхуьш йоагIа тIехье вай дай тIемен къахьегамен традицешца кхеяр — уж дешаш дар дукха ха йоаццаш г. Грозне Х. Нурадилова цIерагIча театре хиннача историн культуран памятникаш лорадара йолча Ерригроссийски общества республикански отделене конференце дийцараш. Цига доклад йир Н - ГI АССР Министрий Совета председателa заместителa Н. К. Байбулатова.

Цо белгалдир, фашизм эшаеш Котало яьккха 30 шу дизар дезде советски нах кийчлуча дезача деношка конференци чакхйоалаш хилар. Дерригача халкъа гIулакха юкъе шийгара доагIа дакъа юкъекхуьхь ВООПИК яхача республикански отделене а. Цуп мугIарашка 27 эзар саг, 370 предприятеш, организаци, учреждени я. Цар лоархIаме балхаш чакхдоах памятникаш лорадарви цара пропаганда ярах. Къаьстта йоакхо еш да революцена, Дай-мехка Сийлахь-боккхача тIем тIа советски халкъа карагIдийнна турпале гIулакхаш. Из болх къаьстта дика вIаштIехьбаьккхаб ВООПИК Ленински районни отделене юххьанцарча организацешка. Района №№ 5, 6, 12 йолча технически училищай коллективаша цхьайтта памятника - каша шефство тIа а ийца, цара дика гIулакх лоаттаду. Масала, № 5 йолча ПТУ юххьанцарча организаце граждански Даьй-мехка Сийлахь-боккхачен тIемай 60 доакъашхочун цIераш гучаяьхай. ТIема сийлен цхьайтта музей вIашагIъеллай районе.

Терко е йоагIаш ба Заводской района № 15 йолча школе - интернате вIаштIехьбаьккха тIема - патриотически болх. Цунна керте латт тIема ветеран Г. Г. Мноян. Лраццача хана гучаяьхай Грозне вIашагIъеллача 242 доаман-стрелкови дивизена юкъе болаш Даьй - мехка Сийлахь - боккхача тIем тIа дакъа лоацаш хиначa дуккхабарий цIераш.

Белгтала балха опыт Iоаьый республика Шелковской, Надтеречни, Гудермесски, Урус - Мартановски, иштта кхыча районий общественашта чуйоагIача юххьанцарча организацеша.

Цхьабакъда карагIдьннар кхоачам баь Iе йиш йолаш дац. ХIанз а дукха да де дезаш советски наьха турпален гIулакхаш историн даим дахар IалашIдара. Цу хьакъехьа лаьца дийцар доклада тIа а пренешка къамаьлаш даьраша а. Цу тIа дукхагIа йоакхо е еза, йоахар революцена, фашизмах Даьхе мукъаяккхара, социализм хьалъяра хетадаьча памятникий. БIаь дийнахь Грозне хиннача тIемашка байнарий кашамех мемориальни комплекс е еза, иштта историн даим дахаргдолаш белгалде деза долаковски, алханюртовски, гойтински тIемаш. ХIанз а дерригa аьнна даьнцадац гитлеровски гIаьрахошта духьала майра къовсам лоаттабара, моастагIа эккхавара къахьегамхой оарцагIбоахаш республика коммунисташа баьча балхах.

Цу лостамагIа дуккагIдар деш латт республике. Цхьабакъда белгалде деза, общества болх лерттIа лелаш ца хилар, цхьацца йолча моттигашка цу лоархIамерча деша йоагIаш йола йоакхо яц. Шалински района Йоккхача Ата-гIа хьалха хинна маьждиг хIанз совхоза склад я. Архитектура памятник хиларал совгIа, из мах болаш да Даьй-мехка Сийлахь-боккхача тIема героикаца ювзаенна моттиг хиларца а: укхаза тIема госпиталь хиннай. Юрта истории музей е йиш яцар цунах?

Наьсарен района ше санна кхы доаца архитектура памятник да Аьрзи яха юрт. Доахан чулоаттаду, цига кIанз. Сихха дIадаха деза кхоачамбоацараш да уж. Атта болх бац из. Ерригача общественноста низ тIабахийтар дIадехаш ба. ХIаьта керттердар — партийни сакхетам болаш, тIагIертта из болх бе безаш хилар.

Цу дешах лаьца шоашта хетар оалаш конференце къамаьлаш дир Н - ГIАССР культура министра В. А. Татаева, Даьй-мехка Сийлахь-боккхача тIема ветерана, № 15 йолча школа - интерната тIема кулгалхочу Г. Г. Мнояна, писателa М. Мусаева, № 17 йолча юкъерча школа хьехархочо И. А. Крахотина, Н - ГIАССР просвещене министра М. У. Умарова, «Консерваплодоовощ» объединене вокхагIа волча ревизора Ш. Эдельханова, № 2 йолча юкъерча школа дешархочо Е. Власовас, кхыбараша.

Историн культуран памятникаш лорадара, цара пропаганда ярах, советски наьха йоккхагIча ноахален дикагIа йолча традицеех кагирхой кхебара болх дIахо йодача хана тоабаран тIаберзабаь соцам тIаийцар конференце доакъашхоша.

М. МАЗИЕВ.

КОТАЛОН СИЙНА

Сийлахь - боккхача Даьхен тIем тIа немецки фашисташ эшабаь 30 шу дизара денга къахьегама доккхий толамаш доах советски халкъо. Сайна а цу зIамигача сага а хьалхара къахьегаргда яха дешаш миллионаш болча советски наьха девиз а хинна дIаэттад. Вай мехка комсомола мугIарашка хьахиннача цу тIахьехама жоп луш дикагIа дешара, общественна хьалхашкара шоай декхараш лерттIа кхоачашдара декхараш тIаийцад Гудермесски педучилища дешархоша. Укх деношка йоккхача Коталонна хетаяь дешархоша дакъа лоацаш дукха мероприятеш чакхъяьхай училище. Сийлахь - боккха Даьхен тIомн, цун коталон турпалашн бовзара, героико - патриотически темана хетадаь дола сурташ дикагIа дахара, иштта патриотически иллей, ловзарий, парадий фестивалашта хетаяьча конкурсашка дакъа лаьцар. «Цхьаккха вицвеннавац, цхьаккха дицденнадац» яхача дивизах сочиненеш язъю дешархоша.

Преподавателаша дакъа а ловцаш общественна чтенеш ю училище. «Поэзе халкъа котало» яхаш яр училища директора В. А. Вареласа преподавателаштен дешархоштен йийша лекци. ЧIоагIа ладувгIа безам боагIаргболаш музыкально хоза кийчъяь яр из. Иштта дика яр училища преподавателаша В. П. Музаевас, Е. А. Гредякина, Б. Т. Ковальковске «Кхалнах салтий шинелашца» «Нахи коталон» «Гудермес тIема шерашка» яхаш йийша лекцеш а. Советски Союза Турпалхо волча шийн юртахочох лаьца дешархошта хоза къамаьл дир I курса студентка Джабраилова Петимата. КIоаргга чулоацам болаш яр шоллагIча курса дешархо йолча Магомедова Яхас шийн даь вешех — Советски Союза Турпалхочох Магомед-Мирзоев Хаваджех язъяь сочинени а.

Дукха ха йоаццаш училище хилар героико-патриотически иллеш дикагIа лакхара йола вокалистий конкурс. Массехк сахьата училища актови зале екаш яр иллей оаз. Ткъаь итт шу хьалха шоай даьшен даьлаьшен оалаш хинна тIема иллеш даьхар тIом бIаргa ца байнача машара хаьаоча берраша. ЧIоагIа берий дег чу дувшаш а дика кхетадеш а льлар 4 курса дешархоша Муравьевас, Отливнас, Плотоновас композиторий В. Соловьев-Седовен К. Листопадовен «Мичад-те шо хIанз, новкъостий-цхьанполкахой?», «Землянка чу» яха иллеш. Хоза оаз йоагIаш дар поэта Исаковске язяьча дешашца даьккха композитора Бландина «Огонек» яха хьалхарча курсерча Меджидова Тамарас даьккха илли а.

Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен 57 шу дуза дитIакхоачача деношка «Голубой огонек» яха сайре йир дешархоштен преподавателаштен, тIем тIа хиннача преподавателаша шоаш леладаьраш а дувцаш. ТIема доакъашхоша преподавателаша В. Н. Капаева, А. С. Комисарова, Т. Я. Соколовас даьча къамаьлашка чIоагIа уйла тIаяхийта ладийгIар гулбеннараша. Иштта безаме къамаьл дир хьоашалгIа йийхачь хIанз Гудермесски поликлинике болх беча тIема доакъашхочо О. Е. Худяковас а. Безаме чакхъяьлар из сайре.

Дуккхача наьа дакъа лоацаш а безаме а чакхдаьлар цу деношка «А ну-ка, парни» яхаш дешархошта оттадаь ловзар а.

ХIанз дукха ха йоацаш геттара хоза чакхъяьлар «Октябрятски отрядий парад» Советски Гераэшцарча низа тайп-тайпарча роьлаш роль ловзаеш хиннача дешархой группо шоашкара парад дIаэцар военкомата болхло кадрови эпсар хилар дика хеташ цхьоагIонца кхоачашйора цун команда. Художественни самодеятельноста концертаца чакхъяьлар парад.

Иштта патриотически иллей сайренаши фестивалашч хул училище. Массаза а ладувгIавий чIоагIа уйла тIайодаш хул уж.

ДIаболабир Сийлахь-боккхача Даьхен тIем тIа дакъа лоацаш хинна Микроучастке баха берригаш хьа а леха Коталон цIейца уж даькъал бувцара болх.

Даьхенна, цун турпалашта, иштта сийдолча доккхийча хIамашта кIоаргга безам тIагIоргболаш йола дукха мероприятеш дIахо а хургья Гудермесски педучилище.

Е. ГРИДЯКИН,
Гудермесски педагогически училища преподаватель.

«Цхьаккха а вицвалийтавац, цхьаккха а дицдалийтадац»

ЦIА ЦА БИЙРЗАРАШТА ХЬАЛХАРА

Грозненски локомотивни депоa хIара машиннаькъахо, Нохч - ГIалгIайчен машиннаькъа тIара берригa къахьегамхой а санна, деза ди — немецки гIаьрахошца лаьтгача Дай-мехка тIем тIа советски халкъо сийлахь-йоккха Котало яьккха 30 шу дизар хьинарча къахьегама гIулакхашца белгалдаккха безам болаш вар. Шу доладеннача юххье а тIехьа ударни вахте эттар, доккхий социалистически декхараш тIаийцар.

Цу хание а хьаллаьцар къонача москвичий патриотически почин — юбилейни шера «Сайна а цу сага а хьалхара» яхача девизагIа болх бе.

ЧIоагIа деташ тохаденна а болаш дешар къонача тепловозникаша Л. И. Брежнева къонача москвичашка дахьийта письмо — «Дог тийша да тхо, фашизмаца лаьттача тIем тIа боабаьраштa хьалхара сийлахь-йоккхача Котало 30 шу дузача шера болх бе аьнна оаш баь патриотически тIахьехам мехка берригача кагирхоша хьаллоацаргхиларах».

Иштта хила а хилар из. Москвичий почин цхьатарра хьаллаьцар мехка тайп-тайпарча предприятешка, цу даькъе машиннаькъахошта юкъе а. Московски комсомольций из инициатива шерра хьаллаьцар къонача тепловозникашта юкъе а.

ТIем тIа дакъа лоацаш хиннача бIаь совгIча саго тахан а тIехьа дIахо къахьег депо, хьинаре, гвардейски Iаьдала-гIа къахьег, къоначарна хьохкам а телаш. Цхьабакъда фронте бахарех дуккха бараш шоай депо юха ца баьккабац. Даьхе бахьан долаш шоай синош дIаденнад цар. Сий деш дег чу лоаттабу уж, депо памятник-обелиск оттадаьд, гам хьокхаш язъяьй цу тIа тIем тIа майра латаш байнарий цIераш. 23 ва уж — тIем тIара цIа ца верзаш висараш. Депорча хIаранена йовз уж цIераш. Царех дуккхачар цIераш локомотивнии ремонтни бригадай спискашта юкъе йихьаяр. Цар сийна кIезига дIаехийтаяц пассажирехи мовхьехи етта поездаш, кIезига тоаьяц локомотиваш.

Йоккхача Коталоц 30 шу дизара сийна эгара хьалхарчарца ударни вахте эттар «ВЛКСМ XVII съезда цIерагIа колонна» аьнна сийлахьа цIи тилла йола тепловозаш лекха комсомольско-кагирхой колонна. Коталон цIей сийна цар дIайигай деза мовхьаш тIадола 280 совгIа состав, озача боарамал совгIа дIаюха бихьаб 130 тонн мухь, 50 тонн дизельни деагор кхоаьд.

Кагирхой колонна тепловоза машиниста, коммуниста Г. Я. Лепешкова декхар тIаийцад: январь бетта деп хIара бетта-бетта Коталон ди хьатIаотталца йолча хана хьалха машинист а цул тIехьагIа цеха партбюро секретарь а хиннача, фронтера юха ца вийрзача Павел Тимофеевич Пановна хьалхара цхьацца поезд дIайига. Шийн декхар сийленца кхоачашдаьд цо, йиъ поезд дIайигай, хIаьта цунах боагIа мах машара фонде дIачубеннаб.

ХIаьтта биллача Кизлярера Астрахане бодача наькъагIа фронтовой эшелон ийца болхаш цу машиннаькъа тIа кхаьчача немецки танкаша боабаьб паровоза машинист Л. Н. Рассолнин чун помощник И. Ф. Каранин. Цу машиннаькъахой сийна тепловоза машиниста Магомадов Валида ши состав дIайигай, хIаьта цунах даьккха ахча машара фонде дIачуденнад.

— Дукха лела вийзав са тIема наькъашка гIолла, аьтув ца боалаш гIайгIаш а коталонаш йоахаш дика хетараш а дукха хиннад, госпиталашка а хиннав, цхьабакъда вай медикаш оарцагIбовларах дийна висав, къахьегарий мугIарашка ва. ХIаьта соца тIем тIа хинна, Грозненски локомотивни депо болх баь са новкъостийн доттагIийн дукха бисаб юха ца берзаш. ХIанз сай аргIанарча наькъа вода со, е поезд юг аз тIем тIара юха ца верзаш висача кочегара П. И. Гробчака хьалхара, — хьакхайкадир тIема ветерана, 17 тIема ордена медали йолаш волча тепловоза машиниста, коммунистически къахьегама ударника коммуниста В. Н. Андреева. Мухьах етта ши состав дIайигай цо.

— ХIанз аз сайца наькъа югаш йола мухьах етта поезд фронтера цIа ца вийрзача сай даь сийча юг аз, цу наькъах боагIа мах машара фонде дIачубалар лех аз, — хьакхайкадир тепловоза машиниста-фронтовика, коммуниста А. Н. Котова.

Шоашта тIера патриотий декхар кхоачаш а деш, тIем тIа боабаьраштa хьалхара рейсаш яьй тепловозий машинисташен цар помощникашен В. Беляка, Л. Довбыша, Б. Монторова, П. Лобачева, И. Аверьянова, А. Волкова, дуккхача кхычар.

Машара фонда юкъе кIезига дакъа лаьцадац тепловозий машинисташ - фронтовикаш керте латтача локомотивни бригадай общественни колонно. Коталон цIей сийна къахьегама вахте а эйтта, цар декхар тIаийцад тIем тIара цIа ца бийрзараштa хьалхара 100 состав дIайигa, озача боарамал совгIа царца 30 эзар тонн мухь дIабахьа, 30 тонн дизельни доагор кходе. ТIемен къахьегамен ветеранаша из декхар кхоачашдаь ца Iеш, дикка тIехкхоачаш а даьд.

Цу колоннерча локомотивни бригадо «Сайна а цу зIамигача сага а хьалхара» дезача мовхьех етта 9 состав дIайигай, озача боарамал совгIа царца дIабихьаб пхи эзар тонн мухь, 800 килограмм дизельни доагор кходаьд. Фронтовика А. У. Коваленко локомотивни бригадо цхьайтта поезд дIайигай, йиъ эзар тонн мухь дIабихьаб.

Г. АНОХОВ.

Рейхстага тIа кулг яздаьр

Дай-мехка Сийлахь-боккха тIом болалуш Риге Советски Эскара мугIарашка гIулакх деш вар Мельников Устин Михайлович. Авиационни школа а яьккха прожекторни станце начальник волаш вар из цу хана.

Из юкъевоагIаш хинна ялхайттлагIа авиационни эскар Псков, Новгород яха городаш йолча оагIорахьа тIехьашка доалаш дар. Хала ха яр из. Советски городаш, юрташ фашисташта дIатела езар чIоагIа новкъа дар. Цхьабакъда этта кхачацар уж гIаьрахошта а. ПО-2 яхача лаьрхIа бус лела кийчъяьча вай бомбардировщикаша кIалдиса тIаьш, машиннаькъаш дохадеш, цар тIема кхоачам чубола складаш, аэродромаш йохаеш доккха зе дора.

Аэродрома тIара хьалгIеттача, Iохувшача самолеташта бийсан прожектораща сердал телаш бар зIамагIвола сержант Мельниковн цун новкъостийи. Царех тийша дар бийсана бомбардировщикаш лаьтта тIара сиха хьалгIеттилгеи Iохувшилгеи.

— Цу хана «ЯК-7» яхача истребителаш тIа лелаш кхокхалсаг яр тха полке, — дувц хIанз Устин Михайловича. — Цар тайпан цIераш дагаягIац сона, бакъда, цIераш дагайоагIа. Царех цаI Лида яр, шоллагIъар — Клава, кхоалагIъар — Вера. Цхьан дийнахьа «ас» яха цIи тилла волча фашистий летчикех дикагIволча цхьанне самолет йоагаяь чуяйтар Верас сигала тIом беш. Летчик ше дийна висар. Есаралла воалаваьчул тIехьагIа шийла котваьнна летчик хьахьоккхар дийхар дир цо. Хьайийхар Вера. Цун самолет чуяйтар из йоIя, шийга аьлча тийшанзар фашистий летчик. Шийца бегаш беш санна хийтар. Цхьабакъда Верас сигала самолет мишта лелаю шийна бIаргадайча кхийтар из шийга аьннар бакъ долгах.

Москвана тIагIерташ хинна фашисташ бохабаьчул тIехьа тIа Ковель яха, кхыйола городаш гIаьрахоех мукъайоахача дакъа лаьцар Мельникова. 1942 шера Берлина бомбаш етта ухаш хинна гаьпа никъ бу бомбардировщикаш новкъайоахача уж цIайоагIача хана летчикашта дикагIа лаьтта гургдолаш прожектораща аэродром сийрдайоаккхаш хулар. Дукха халонаш нийслора, унзара моттигаш уттталора прожекторни станце расчета. Бийсана прожектораща лу сердал бIаргаяйча, уж латтая бомбаш етта йолалора моастагIчун самолеташ а артиллери а.

— Цкъа Малхбузехьарча Украине латташ мичара боагIа ца ховш моастагIий тIабаьржар аэродрома. Фашисташка низ дукхагIа болаш гIулакх дар, — дувц Устин Михайловича. — Къиза тIом эттар. Прожекторни станци йохаяр, фашистий кара кхачар кхераш, станци тIалаттача машина шоферага Коломенский Викторага машин дIа а йига кIалхаръяккха приказ делар Мельникова. ХIаьта ше, массехк новкъостаца цхьана, фашисташ станцена тIехьхувргбоацаш тIом бе висар.

Из тIом хьанга котало йолаш чакхбаргба ала йиш йолаш дацар, тхона новкъостал де цIаьхха вай самолеташ яхкaецаре. Цар новкъостаца юхатехар, бохабир аэродрома тIагIерташ хинна немецки гIаьрахой бIу.

ТIом бе безаш цу тайпара дукха моттигаш нийсъенна хиннай Мельникова тIема наькъашка.

Немецки фашистех мукъадаьккхар, цIендир советска наха шоай лаьтта. Бакъда, фашистий сармак из лечкъа кIалхарбаргбоацаш, машар безача наха кхы зулам дергдоацаш ше бIена чура дIабаккха, са лаца дезаш дар.

Фашистий тIеххьара бIи, — Берлин, йоаккхаш чIоагIа тIом эттар. Фронта мугIарагIа 2600 прожектор оттайир. Царех йиъ сержанта Мельникова расчетага яр. Бийсашка тIом бе доккха новкъостал дора прожектораша вай эскара.

Хьаьккхар Берлин. Рейхстага тIа советски наьха Коталон белгало — Советски Союза Ше байракх оттайир. Рейхстага пена тIа шоаш Берлин йоаккхаш хинна хилара тешал деш шийн новкъостаца цхьана кулг яздир Мельников Устин Михайловича.

Устин Михайловича фашистски гIаьрахошта духьала майра тIом баь хиларах тешал ду цунна еннача «За взятие Берлина», «За победу над Германией» яхача, кхыйолча медалаша.

ТIом чакхбаьлча Грозненски района 1 Мая цIерагIча колхозе болх бе вера У. М. Мельников. ХIанз ткъаь кхоалагIа шу да цо цу колхозе слесарь, электромонтер волаш болх бу. Дика кхоачашду шийн декхараш. Хьанала къахьегарах Устин Михайловича ейнай грамоташ, мах бола совгIаташ.

Л. РУДСКИЙ.

СУРТА ТIА: тIема ветеранаш (аьрдехьара аьттехьа) У. М. Мельников, К. А. Вартанов, И. С. Сухоруков Даймехка Сийлахь - боккхача тIема денош дагалувцаш, царех дувцаш ба.

Автора сурт.

IОАЖАЛАХ КIАЛХАРВАЬННАР

Эскаре гIулакх деш вар Озиев Илеза Махьмад Батуми яхача городе 193 стрелкови полка шоллагIча роте Даьхен тIом болалуча деношка. ТIом болабеннаб, аьнна репродуктораша хьакхайкадича хьем ца беш, Махьмад юкъевоагIаш йола полк русско - турецки доазон йисте оттаю, цу хана цунна дагадоагIачох из даьдар моастагIчунга цу оагIорахьара вай доазув дIа ца лацийтар духьа. Цигача ялх бутт баьккхачул тIехьагIа акхар полк юха Батуме хьожайир.

КIезига дайнадац Махьмада фашисташа оттадаь ийрча, унзара, дегIа чIоагIа Iоткъам беш дола сурт.

Шоай низи хьинари ца кхоадеш къахьийгар Махьмада а, цун новкъосташа а берригача советски наха сатувсаш долча Коталон денга кхачар духьа.

1942 шера Батумера Сухуме кхоач 193 стрелкови полк. Гуйран ха яр из, гаьнаш тIара гIа дожаш латтар. Каст-каста делхача догIаша тIоададаьча, коачдаьча лаьттах хьелабаллалца Iочуухаэ когаш, цигача цхьа шн ди мара ца доаккхаш поездаца дIа а бига бийсан Iобоах. (Махьмада дагаягIац из фу моттиг яр). Цунна хетачох Туапсе Майкопи яхача городашта гаьна йоаццаш я из моттиг.

ХIа аьнна ераш цигача Iобоаллашехьа а командира приказ лу: бийсан мара никъ ца беш ворхI дийнахьа новкъа даха деза, аьнна. Дукха ха ялалехьа хьуна юкъе полк яьлча яхийтача разведкана гучадаьлар гаьна боацаш фашисташ болга. Царна дов дара кийчо е доладелар тхо, яхаш дувц Махьмада.

...ДогIаца лоа увш йоачаш латташ тоъал ха яьккхар. Хих, колдах йизза йола ботинкаш сайре тIаеча гIорайора, ша баь когаш хьоабе магацар, ботинкаш Iояха ха еча, шийлача хиво эттIабаь когаш тоха са доацаш лазар, хIаьта а салаIа йиш яцар. Цига моастагIчох латташ дукха новкъостий къаьстар тхоах, кхы цIаккха а гIоттаргбоацаш эрий ара йовзаш йоацача моттиге алийсар уж. ХIаьта кIезиг-дукха човнаш яьраш-м кхы а дукхагIа бар, царна юкъе вар Махьмад а. Цул совгIа ботинкаш чура ша Iобаьккхаа даьра човнаш тIайолаш болча когех Iодоладелар цIий. Когаш бохьабаьбар. Махьмад кхы дIаваха ца могаш байнача салташта юкъе ше цхьаь висар. ХIаьта наступлени еш акхар полк дIахо яхар.

ТIеххьара шийга командира аьнна дешаш дика дагадоагIа, Махьмада: «Тха хьона де новкъостал дац хьона, халаатта наькъа тIа кхача хьажа, хIаьта хьай герза номер хьайга хилийталахь..».

Гаьнах яьккхача гIажа тIа дозал а дохийташ, тIеххьара шийн байна бадача новкъосташкахьа а хьежа, шорттига новкъа ваьлар Махьмад. ХIара гIа массазза боаккх халагIа хулар дIаваха, дукха ха ялалехьа бIаргашка боад етта йолаелар, хIаьта кхы дIаваха а ца могаш циггача вожар из. ГIанахь санна хетаделар: «Малав ер, мичара воагIа», — аьнна дешаш. Халла бIаргаш хьалекхача укханна бIаргавайра шийна IотIавийрза латта ши саг «Малав хьо?», — юха керда даьккхар царех цхьанне.

— Ведда вагIац... госпиталь...: командир... Махьмад юха а сакхетамчура ваьлар. тIаккха из меттавеча цунна юхе ягIар кIай халат а дувхаш хоза, Iаьржа бIаргаш дола гуржий йоI.

— ХIама дергдац, сатоха, кастта дикагIа хургва.

— Мичахьа ва со, фу даьд сона? — хаттар дир Махьмада.

— Тбилисе ва, госпитале, — шоллагIча хаттара жоп даланзар йоIо.

Ялх бутт баьнначул тIехьагIа III группа инвалид а волаш араваьлар из цигара. Хала болх булургболаш вацар. ХIаьта Казахстане а, цIавенначул тIехьагIа Яндаре а хьахо волаш балхаш даьд, хIанз пенсионер ва. Паччахьалкхен совгIаташ а да Махьмада тийнна. Цунна еннай «Даймехка Сийлахь -боккхача тIем тIа Котало яьккха 20 шу дизар», «СССР ТIема низий 50 шу дизар» яха а 1967 шера юбилейни а медалаш.

Вай парте а, правительствас а дукха гIо даьд сона, — яхаш дувц Махьмада. Нана а енна диса бераш интернаташка дешаш да, хIанз дукха ха йоаццаш цунна хьожаяьй шоллагIа инвалидни группа, цунца цхьана пенси а лакхденнад. Шийна цIераш дага ца йоагIе а, шийца цхьан мугIаре лаьтта массе сег а, хIаьта шоай политрук хинна, хIанз писатель вола Ведзижев Ахьмад а дег тIара даькъала вувц Махьмада Коталон 30 шу дузача денца.

Ф. ХАМХОЕВА,
тха штате йоаца корреспондент.

ЛАЬТТА ЛЕЛАДАРА
КУЛЬТУРА ЛАКХЪЯР ДУХЬА

ДАЬГIЕНАШ ЛЕЛАЕРИЙ БIАЬСТАНАРА ЙОАКХОНАШ

Укх пятилетке хий дехкача лаьтташка цкъа дIайийча дуккхача шерашка тIаювлача культурни баьций даьгIенаш хьаяра дукха балхаш ду республика колхозашкеи совхозашкеи. Уж Iальмате лоархIаме я хьайбай боахама доакъара база чIоагIъяра. 1973—1974 шерашка 8,5 эзар гектар чуерзаяьча даьгIений хьаяй, керттерча даькъе эрий тIаювлача кIезига хьувкъача баьций даьгIенаш хий дехкаргдолаш караерзаяра чотах. Уж даьгIенаш балха овсарле лакха йолча хIанзарча доIан хьисапе хий деттача агрегаташеи насосни станцешеи кийчъяй Гучачахьарча хьарсамашта меттел дуккагIа йолча моттигашка лаьтта кIалгIоллеи тIагIоллеи турбай водопроводаш яхкаьй.

Дуккхача боахамаша цкъа дIайийча дуккхача шерашка тIаювла бобово - злакови баьцаш дIайийнай шоай ханнахьа, доахан дикачеи дарегIчеи мошача доакъаращца хаддаиза Iалашду дажаш мел йоаккха хана — 200 гаргача дийнахьа. Доахан доажаделга эгара дикагIа вIаштIехьдаьккхад республиканскн юртбоахама опытни станце. Укхаза электрогIоккхазаш лелабу дIаюха ухача автополкаца меладу доахашна хий. Соахка хIара гектара тIара 66 центнер доакъара единица яьлар.

Соахка 15 боахаме 3 эзар гектар гаргга долча хий дехкача лаьттан хIара гектара тIара 300 центнер совгIа доакъар е 60 центнер доакъара единицаш яьлар. «Красное знамя» яхача наурски колхозе, Сунженски района ЦIеча Эскара цIерагIчеи «Путь к коммунизму» яхачеи колхозашка хIара гектара тIара даьнна моша доакъар 400 центнерал совгIа хилар. Цу тайпара, хьалхарча шера лерттIа пайда эцарах даьгIенашкара даьнна доакъар лаьрхIачул дуккагIа хилар. ХIара гектара тIара 350 центнер гаргга моша доакъар даьккхад Грозненски района Ленина цIерагIча колхозе, «Гвардейский», «Гойтинский», «Горец» яхача совхозашка.

Халахете а, дукххача боахамашка лерттIа уйла тIаяхийтац хий дехкача даьгIенех пайда нийса эцара, тесса леладу из гIулакх, хий дехкара режим, доахач доажадара график, даьгIенашта гIулакх дара технологи кхоачашъяц.

«Коминтерн» яхача шелковской колхозе 1972 шера хий дехкача 145 гектар лаьттай даьгIенашкара буц йокъаеннай. 1973 шера хий дехкача лаьтташка хьаьча даьгIенашка хIанз а баьцаш дIайийнаяц. «Червленский» колхозеи № 2 йолча баьцадаарий-шурий совхозеи 1973 шера 158 гектар долча лаьттан хий дехкачеи баьцаш дIайийначеи даьгIений хIара гектара тIара соахка 23,5 центнер мара даьккхадац моша доакъар. Доакъар кIезига даьккхад Наурски района Ленина цIерагIчеи «Россия» яхачеи колхозашка, «Алханчуртский» совхозе, цхьадолча кхыча боахамашка.

Хий дехкача даьгIенашкара доакъар дуккагIа даккхара шоай дерригача кхоачамех бизза пайда эцац хьалха латтача боахамашка, хIаьта цунна тешал ду хий дехкача даьгIенех лерттIа пайда эцарах Грозненски опытно - мелиоративни станце хIара гектара тIара 700 центнер совгIа моша доакъар доаккхаш хилара.

Хоза а хеташ белгалдаккха догдоагIа, пятилетка чаккхоалача шера хий дехкача даьгIенех пайда дикагIа эца болабенна хилар. «Грозненский шурий» совхозе гурахьеи бIаьстан юхьеи минеральни удобренеш тайса хьаьнъяьй даьгIенаш, кхы тIа а баьцаш дIайийнай, макхаш даьхад. Апрель бетта юххье денз хий дехка болабеннаб, болх беш я догIан хьисапе хий детта ДДН-70, «ДДН-45» яха 10 агрегат. Грозненски района Ленина цIерагIча колхозе а иштта шийн ханнахьа подкормка яьй, макхаш даьхад. Кулг-кара даьгIенашка хий дехка (царна тIачIоагIъяь догIан хьисапе хий детта агрегаташ гурахьа дийнача ялаташта хий тоха оттаяьй) 34 поливальщик хьожаваьв. Цар лоацачча юкъагIа 200 гектара тIа хий диллад.

ДуккагIолча боахамаша хий дехкача даьгIенашка минеральни удобренеш тайсай, макхаш даьхад, садоахка хIамаш йоае дохьаж теха ялат тессад баьца юкъе, нийлха йолча моттигашка кхы тIа а дIайийнай баьцаш. Цхьабакъда, йоачан а ца хулаш, лаьттанца тIоадал геттара кIезига йоллашехьа а, хий дуллилга тIехьадоах дуккхача боахамаша.

«Гойтинский» совхозе гуйранIан замалахьеи бIаьстан юхьеи болх бергбоацача а йоахаш оатхалаш дIакхихьай доIан хьисапе хий деттача «Волжанка» яхача машинех, хий тIадоаладеш йола алюмине турбаш цхьаццайолча моттигашкара мIаьлъяьй, совчагIа турбаш, кхыйола оатхалаш йоацаш, алюминена сварка е вIаштIехьа ца доалаш хиларах оборудовани юха меттаоттае хала да совхоза.

Оборудовани Iалашъяра дика доал даьд лоаллахарча «Горец» яхача совхозе. Цигара вIашагIйоахаш йола трубопроводи кхыйола оборудованни Iай вIашагIа а яьккха складашка дIачуйиллай. Цхьабакъда из оборудовани вIашагIйолла кIезиген гайнен оттабаьб болхлой, хIаьта бутт юкъе кхачаб кхы цу балхах уж лоархIабаь ца боалаш.

Хий дехка даьгIенаш кийчъяра болх мела лел Грозненски района «Советская Россия» яхача колхозеи дуккхача кхыча боахамашкеи.

Цу гIулакха чIоагIа бехке я «Чеченингушводстрой» яха гIишлош ю управлени кхыйола подрядни организацеши. ДукхагIйола объекташ шу чакхдоаллаш мара дIаеннаяц цар эксплуатаце, уж а хий ухача сетой хий деттача оборудовани болх мишта бу а ца хьожаш еннай. Цунна меттел гарантийни письмош тийннад цар, бIаьстан юхье болх бе йолаялийтара - нийсъяра балхаш дергда аьнна. Цхьабакъда уж декхараш шоай ханнахьа кхоачашдеш дац. Из бахьан долаш укх шерз насосни станцеехи дIакхайлача трубопроводехи пайда эца йиш йолаш яц «Грозненский шурий» совхоз, ханна даьхача, ерригa даьгIе чулаца вIаштIехьа ца доалача харшашка гIола хий ца дийхача ялац.

ПМК-10 бехкагIа тIехьадаьннад Грозненски района 1 Мая цIерагIча колхозе Iамаш хих хьалдуэнлгеи даьгIенашка хий дулилгеи. Цу тайпара моттигаш дукха я. Хий детта оборудовани тоаяран запасной оатхалашца Iалашъяран колхозаштен совхозаштен кхоачам болаш новкъостал дац «Сельхозтехника» объединене. Дуккхача боахамашка электрогIоккхазаш бац е шоашта йоагIача (шийн шерал тIех йоацача): ханна болх а баь хIаманна пайдаьна йоацача яьпай царех йоакха екъа батареяш, хIаьта запасной оатхалаш йоацаш я.

ХьатIакхаьчай «Чеченингушводстрой», «Сельхозтехника» объединенеи хий дехка даьгIенаш хьаяра планаш кхоачашъелга Iалашдаь ца Iеш, хьалъяьяьнача участкашта оборудовани болх бе йолаялийтареи тоаяреи балхаш шоай ханнахьеи дикеи чакхдахара наькъаца лерттIа эксплуатаца ергйола гIулакх вIаштIехьдаккхара колхозаштеи совхозаштеи массе оагIорахьара новкъостал а де деза ха.

Бехктоххаме декхараш тIадож колхозаштеи совхозаштеи хий дехка даьгIенаш караерзаяра гIулакха. Уж декхараш эгара хьалхарча аргIанна кхоачашде деза уж даьгIенаш тесса йита лелаелга дIадаккхара, звеньяй члений къахьегами цунах тела махи нийса вIаштIехьбаккхара наькъаца. ЛертIа лархIа йиш йолаш дац керда чоалхане оборудовани, лакха хьувкъам тела даьгIенаш хьаяреи пайда эцареи технологи караераярца ювзаенна йолча хий дехкача даьгIенашта гIулакх деш болча специалисташеи механизаторашеи «Гойтинский», «Горец» яхача совхозашкеи цхьадолча кхыча боахамашкеи санна шоай балхах мах кIезигагIа эцаш а цхьаккха тайпа материальни стимулаш йоацаш а дола гIулакх.

ЛертIа доацаш да иштта даьгIенаш чуерзаяра, доахан тIакхувла наькъаш дахкара, электрогIоккхазаш лелабара гIулакх боахамий цхьаболча кулгалхошеи специалисташеи теркал ца деш хилар а. Уж хIамаш ца леладеш хилча е культурни а, е лакха хьувкъам луш а хургьяц даьгIе.

ДаьгIенашта Iунал леча юкъмоттигера декхар да доахан мел дажача хана бокъонца графикагIа подкормка а еш хий дехкар. Укх шерарча хьалашка чIоагIа лоархIаме да даьгIенашта тIачIоагIъяь догIан хьисапе хий детта ерригa техника тар ма лу хьалхагIа болх бе йолаялийтар цу тайпара цар тIа дажа доахан лохийтилга сих а деш, доакъар тоъал яха гIулакх юкъера дIа а доаккхаш.

Хий дехка даьгIенаш хьаяра проекташ тIа лаьрхIа а кхоачашде дезаш а да хий деттача дефицитни техникех шин сменагIа пайда эцилга. Кхы тIа а лоархIаме да из бийсанна хий диллар пайданзагIа доландаь а. хIана аьтча цу хана балхаш чаккдахара мико новкъарле яц, Iы гIетташ эшалу хий геттара кIезига хул.

З. ДУДНИК,
Нохч - ГIалгIай АССР хий боахама министерствера хий дехка даьгIенаш хьаяра йолча группа кулгалхо.
И. ФЕДОТОВ,
вокхагIвола агроном.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефо наш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехкто кхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгал тере — 2-54-30.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11, (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря—3-34-38; отделов партийной жизни и культуры—3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттен деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект, 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

Заказ № 3268.